

A Vasvári Pál Gimnázium helyi tanterve magyar nyelv és irodalomból

Készült EMMI kerettanterv 51/2012. (XII. 21.) EMMI rendelet

3. melléklet 3.2.01 alapján

A magyar nyelv és irodalom tanításának célja és feladatai

Az egyéni, a közösségi, a társadalmi kommunikáció alapja a magyar nyelv sokoldalú ismerete és árnyalt használata. A nyelv kultúrát formál, őriz és közvetít, az emberi kommunikáció, a gondolkodás, a tanulás, az önismeret kibontakozásának közege, előfeltétele és legfőbb eszköze. Az anyanyelvnek kulcsszerepe van a nemzeti és kulturális önazonosság, tudatosság és kifejezőkészség, az erkölcsi, az esztétikai, a történeti és a kritikai gondolkodás kialakításában is. Az anyanyelvnek mint rendszernek a biztos tudása, az anyanyelvi készségek birtoklása segíti az aktív részvételt a társadalom közösségeiben, valamint meghatározó szerepe van a társadalom értékeinek létrehozásában, megvitatásában, közössé tételében és alakító áthagyományozásában. Az anyanyelvi alapok megfelelő ismerete segíti az idegen nyelv elsajátítását.

Az anyanyelvi képzés befolyásolja és támogatja a többi műveltségterület elsajátítását, ezért az anyanyelvi kompetencia fejlesztése valamennyi műveltségi terület feladata. Az irodalom mint nyelvi művészet a kultúra egyik fő hordozója, alakítója: a szövegértési és alkotási (alsó tagozatban fogalmazási) készségek, és az ezeket megalapozó képességek fejlesztésének, az esztétikai és érzelmi nevelésnek, a viselkedési szabályrendszer átadásának egyik legátfogóbb és leghatékonyabb eszköze. Ezért alapvető szerepe van a nyelvi, a kulturális és a szociális kompetenciák alakításában, fejlesztésében, meghatározó a tanulás teljes folyamatában.

Az anyanyelvi nevelés alapvető feladata a nyelv mint változó rendszer megismerése, illetve a nyelvi kompetencia fejlesztése annak érdekében, hogy a tanulók életkoruknak megfelelő szinten birtokolják a szóbeli és írásbeli kommunikáció eszköztárát, képessé váljanak azok funkcionális elemzésére, gyakorlati alkalmazására. Így segítve és megalapozva a tanulók önálló ismeretszerzését, tanulását, valamint a velük szoros összefüggésben levő differenciált gondolkodást, az élethosszig tartó tanulás képességét és igényét.

Az egyén folyamatosan fejlődő szövegértési és -alkotási tudása teszi lehetővé, hogy önállóan, illetve másokkal együttműködve képes legyen a verbális és nem verbális kommunikáció kódjainak, kapcsolatainak, tényezőinek azonosítására, tudatos alkalmazására, a különböző szövegek megértésére, elemzésére, kritikai feldolgozására. Mindezek birtokában alkalmassá válik a másodlagos, átvitt kifejezőmódból adódó jelentések felismerésére, reflexiójára és arra, hogy saját szövegek alkotása során maga is éljen velük. A szövegek önálló megalkotásában képes megfelelni a beszédhelyzetet, a hallgatóságot figyelembe vevő, az alkotói szándékból, az olvasók igényeiből, továbbá a különféle szövegműfajok normáiból fakadó erkölcsi, esztétikai és kulturális elvárásoknak.

Az anyanyelvi és irodalmi nevelés elválaszthatatlan egységet alkot, ugyanakkor különböző képességterületeket fejleszt. Az irodalmi művekkel folytatott aktív párbeszéd révén jön létre a kapcsolat a múlt, a jelen és a jövő között. A jelentős művek szembesítik a befogadót az élet alapvető kérdéseivel, biztosítva a kultúra folytonosságát, folyamatos megújulását. Segítenek az emberi és társadalmi problémák megértésében, átélésében, a saját és más kultúrák megismerésében, az én és a másik közötti különbség megfogalmazásában, tisztelésében. Az irodalmi alkotások fejlesztik az emlékezetet, az élmények feldolgozásának és megőrzésének képességét, hozzájárulnak ahhoz, hogy a diákokban megteremtődjenek a hagyomány elfogadásának és alakításának párhuzamos igénye.

A fenti célok mellett az irodalmi nevelés kitüntetett feladata az olvasási kedv felkeltése és megerősítése, az irodalomnak mint művészetnek, mint az emberi kommunikáció sajátos formájának megszerettetése, közlésformáinak, kifejezési módjainak élményteremtő megismertetése. Az így megszerzett tudás lehetőséget

teremt az ön- és emberismeret, a képzelet, a kreativitás és a kritikai gondolkodás fejlesztésére, miközben a tanulók megismerik a sokoldalú és többjelentésű hagyomány fogalmát, a nyelvi és művészi konvenciókat.

A Magyar nyelv és irodalom műveltségterület számos ponton kapcsolódik a Művészetek, az Ember és társadalom, az Élő idegen nyelv, valamint az Informatika műveltségi területek tartalmaihoz és céljaihoz.

Kulcskompetenciák

A magyar nyelv és irodalom tantárgy az *anyanyelvi kulcskompetencia* fejlesztésében játszik döntő szerepet, ezenkívül jelentősen hozzájárulhat a *digitális, a szociális és állampolgári, az esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség* elnevezésű kulcskompetenciák fejlesztéséhez is. A *hatékony, önálló tanulás* készségeinek-képességeinek fejlesztése szintén kitüntetett szerepet kap a magyarórákon.

Fejlesztési feladatok

- 1. Beszédképesség, szóbeli szövegek megértése, értelmezése és alkotása*
- 2. Olvasás, az írott szöveg megértése*
- 3. Írás, szövegalkotás*
- 4. A tanulási képesség fejlesztése*
- 5. Anyanyelvi kultúra, ismeretek az anyanyelvről*
- 6. Irodalmi kultúra, az irodalmi művek értelmezése*
- 7. Az ítélőképesség, az erkölcsi, az esztétikai és a történelmi érzék fejlesztése*

Értékelési szempontok

A tanuló munkájának értékelése során meg kell vizsgálni:

- milyen mélységben sajátította el a magyar nyelv és irodalom tantárgy nyelvezetét;
- megszerezte-e a kellő grammatikai, nyelvi és irodalmi ismereteket;
- birtokába jutott-e az ismeretszerzés különböző formáinak;
- képes-e a szerzett tapasztalatok, ismeretek önálló rendszerezésére, csoportosítására, a felmerült problémák világos megfogalmazására, kifejtésére;

Az eredményes előrehaladás egyik fontos előfeltétele a tanulók tudásának folyamatos ellenőrzése és értékelése. A magyarórákon értékelni kell a tanulók

- szóbeli megnyilvánulását,
- írásbeli teljesítményét.

A szóbeli megnyilvánulások lehetnek

- feleletek,
- hozzászólások,
- a tananyag feldolgozását segítő jó kérdések, önálló gondolatok,
- kiselőadások stb.

Az írásbeli teljesítmények

- a tankönyv, munkafüzet feladatainak megoldása,
- alkalmyszerűen készített feladatlapok megoldása,
- feladatgyűjtemények válogatott feladatainak megoldása,
- esszé, értekezés, műértelmezés (évente 3-4 iskolai),
- házi fogalmazások.

Óraszámfelosztás

	A tantárgy heti óraszám		A tantárgy éves óraszám	
	Magyar nyelv	Irodalom	Magyar nyelv	Irodalom
9. évfolyam	2	3	72	108
10. évfolyam	1	3	36	108
11. évfolyam	1	3	36	108
12. évfolyam	1	4	30	120

Tematikai egységek felosztása

Magyar nyelv

9. évfolyam

Tematikai egység címe	Órakeret
Kommunikáció, tömegkommunikáció	12 óra
Nyelvi szintek, a nyelv grammatikai jellemzői	20 óra
A szöveg (bontva 9. és 10. között)	15 óra
Szövegértés, szövegalkotás (bontva 9. és 10. között)	8 óra
Helyesírási ismeretek (bontva 9. és 10. között)	10 óra
Összefoglalásra, gyakorlásra, ismétlésre szánt órakeret	7 óra
Az összes óraszám	72 óra

10. évfolyam

Tematikai egység címe	Órakeret
A szöveg (bontva 9. és 10. között)	7 óra
Stilisztika	10 óra
Jelentéstan	8 óra
Szövegértés, szövegalkotás (bontva 9. és 10. között)	5 óra
Helyesírási ismeretek (bontva 9. és 10. között)	2 óra
Összefoglalásra, gyakorlásra, ismétlésre szánt órakeret	4 óra
Az összes óraszám	36 óra

Tematikai egységek felosztása

Magyar irodalom

9. évfolyam

	Órakeret
Bevezetés	8 óra
Világirodalom – görög mitológia, antik görög epika és líra	12 óra
Színház- és drámatörténet – az antik színház és dráma	6 óra
Világirodalom – antik római irodalom	5 óra
Világirodalom - Biblia	10 óra
Világirodalom – az európai irodalom a 4-15. században (középkor)	10 óra
Világirodalom – az európai irodalom a 14-16. században (reneszánsz)	6 óra
Színház és drámatörténet – drámajátékos tevékenységgel	4 óra
Középkori nyelvemlékek	4 óra
Janus Pannonius portréja	6 óra
Balassi Bálint portréja	8 óra
Színház- és drámatörténet – az angol színház a 16-17. században és Shakespeare	6 óra
Világirodalom – késő reneszánsz, barokk, klasszicizmus (16-17.század)	3 óra
Látásmód Zrínyi Miklós: Szigeti veszedelem	8 óra
Gyakorlás,ismétlés	12 óra
Az összes óraszám	108 óra

10. évfolyam

Tematikai egység címe	Órakeret
Színház- és drámatörténet – a francia klasszicista színház (17. század)	6 óra
Világirodalom – az európai irodalom a 18. században	10 óra
Magyar irodalom a 18. században – portrék: Csokonai Vitéz Mihály, Berzsenyi Dániel	22 óra
Világirodalom – az európai irodalom a 19. század első felében (romantika, romantika és realizmus)	12 óra
Színház- és drámatörténet – Katona József: Bánk bán	7 óra
Magyar irodalom a 19. század első felében – portrék: Kölcsey Ferenc, Vörösmarty Mihály	17 óra
Életmű – Petőfi Sándor	16 óra
Látásmód – Jókai Mór	8 óra
Gyakorlás, ismétlés	10 óra
Az összes óraszám	108 óra

9–10. évfolyam

A magyar nyelvi tanulmányok, a nyelvvel és a nyelv megismerésével kapcsolatos tevékenységek célja a tanulók szövegértési technikáinak, szókincsének, befogadói érzékenységének, fogalomértésének és fogalomhasználatának bővítése, fejlesztése. Kiemelt cél továbbá az anyanyelvű írásbeliség normáinak alkalmazása, olvasható írás, biztos, problémaérzékeny helyesírás. Elvárt az olvasási és szövegértési képességek folyamatos differenciálása és mélyítése; az értő hangos és néma olvasás, amely magában foglalja a különféle nyelvi szintek jelenségeinek felismerését, azonosítását, jelentésadó és jelentésmódosító szerepükre való reflexiót, a megértés szóbeli és írásbeli alkalmazását az elemi feladatmegoldástól a beszélgetésen át az önálló írásműig. Az anyanyelvi képzés kiemelt területe különféle hosszúságú, bonyolultságú, műfajú, rendeltetésű (pl. szépirodalmi, dokumentum- és ismeretterjesztő) különféle hordozókon közzétett szövegek olvasása, illetve megértésének, értelmezésének fejlesztése. A szövegalkotási képesség fejlesztésével összefüggő, azt megelőző, illetve kísérő feladat az önálló jegyzet és vázlatkészítés fejlesztése, az olvasott szöveg tartalmával kapcsolatos saját vélemény megfogalmaztatása szóban és írásban.

A kulturált nyelvi magatartás kialakítása feltételezi az önkifejezéshez és a társas-társadalmi párbeszédhez szükséges szóbeli nyelvi képességek fejlesztését. Átfogó cél a beszédpartnerekhez alkalmazkodó, a beszédhelyzetnek megfelelő nyelvi magatartás kialakítása, hangzó szövegek verbális és nem verbális kódjainak megértése és értelmezése, a hangzó szöveg különféle kommunikációs helyzetekben, beszédshándékokkal és célokkal, a beszédpartnerek kommunikációs szándékának, nem nyelvi jeleinek felismerése, azonosítása.

Elvárt feladat a mai magyar nyelv árnyalt és igényes használatához szükséges nyelvi, nyelvtani ismeret továbbépítése, fejlesztése; felkészítés a nyelvtani ismereteik önállóan alkalmazására a nyelvi-nyelvhasználati jelenségek megközelítésében. Cél az önálló kézikönyvhasználat mellett a biztos helyesírású szövegek megírása. A nyelvi tudatosság fejlesztésének része, hogy a tanuló képessé váljon szövegformálási, szövegszerkesztési és helyesírási problémák megnevezésére a hibák önálló javítására.

A magyar nyelvi fejlesztés és ismeretanyag tartalmazza szakmai-tudományos, publicisztikai, közéleti, szépirodalmi szövegek földolgozását, értelmezését, értékelését jelentéstani és stilisztikai szempontok érvényesítésével (pl. szinonimitás, többértelműség, konkrét és átvitt jelentés; szóképek, alakzatok, hangszimbólumok, jóhangzás). A szövegek feldolgozásának célja az analízis, jelentésfeltáró és a szöveget egybevonó (holisztikus) szövegelemzési eljárások alkalmazása, a fent mondottakkal egybehangzóan szakmai-tudományos, ismeretterjesztő, publicisztikai, közéleti szövegek jelentésének értelmezésében. Cél a szövegelemzés már ismert módszereinek gazdagítása a stilisztikai és szövegtani ismeretek alkalmazásával. E tevékenységekhez járul a szöveg vizuális összetevőinek értelmezése különféle digitális, informatikai alapú műfajokban. A szövegértés fejlesztése eljut oda, hogy a tanuló kritikai és kreatív olvasással képes szakmai-tudományos, publicisztikai – írott, audiovizuális, digitális környezetben megjelenő – szövegek, metaforikus, metonimikus jelentésének feltárására, értelmezésére, manipulációs szándékok, technikák felfedezésére, szépirodalmi, szakmai, publicisztikai szóbeli és írásos szövegek értékelésében a szerkezeti és stiláris egység, a vizuális megformáltság, a kifejtettség és információs gazdagság fölismerésére, értékelésére. Ismeri hivatalos írásművek (meghatalmazás, elismervény, jegyzőkönyv, szakmai önéletrajz) jellemzőit, és képes önálló (kézi és digitális) szövegalkotásra e műfajokban. Képes a konnotatív jelentések felfedezésével a szépirodalmi művek üzenetének teljesebb megértésére.

Az irodalomtanítás feladata – szoros együttműködésben az anyanyelvi képzéssel – az olvasott, feldolgozott irodalmi művek érzelmi, gondolati befogadásának támogatása, a művek műfaji természetének megfelelő szöveg-feldolgozási eljárások megismerése, alkalmazása (pl. a kontextus, a téma, a műfaj megállapítása, jelentésrétegek feltárása). E szövegfeldolgozási eljárások keretében különböző műfajú és

hangnemű lírai alkotások értelmezése, költői képek, alakzatok, szókincsbeli és mondattani jellegzetességek jelentésteremtő szerepének megértését elősegítő elemző-értelmező tevékenységek, a költői nyelvhasználat összetettségének felismertetése, a grammatikai eszközök funkciójának tudatosítása.

A 9–10. évfolyam továbbfejleszti a narratív és a dráma műneméhez tartozó művek megértését, melynek része az epikus és a drámai történetmondás, idő-, tér- és cselekményszervezés, illetve jellemalkotás közötti különbségek megfigyelése, a drámai közlés mód jellemző szövegtípusainak felismertetése különböző szövegfeldolgozási eljárásokkal, kreatív tevékenységekkel. Mind a művek hatásának, mind mélyebb megértésének feltétele az előreutalások, késleltetések és az elbeszélő művek motivikus-metaforikus szintjének értelmezése, továbbá a művekben megjelenített értékek, erkölcsi kérdések, motivációk, magatartásformák megbeszélése, értelmezése, megvitatása.

Az irodalmi műveltség épüléséhez hozzájárul, ha a tanulók képessé válnak az olvasott, különböző korú és világlátású művekben megjelenített témák, élethelyzetek, motívumok, formai megoldások közötti kapcsolódási pontok azonosítására, megértésére, a megismert korszakok, művek máig tartó kulturális, irodalmi hatásának megértésére, konkrét példák felidézésére. Kívánatos, hogy tudásukat alkalmazni tudják, például szövegek kapcsolatának és különbségének felismerésében, értelmezésében (pl. tematikus, motivikus kapcsolatok, utalások, nem irodalmi és irodalmi szövegek, tények és vélemények összevetése. A gondolkodási képességet, az önkifejezést, a kreativitást fejlesztő feladathelyzet a megismert formák és stilisztikai, nyelvi sajátosságok alkalmazása a mindennapi történetmondásban, a kreatív írásban.

A tanulási képesség fejlesztéséhez, az önállóság növeléséhez járul hozzá a felkészítés egy-egy nagyobb anyaggyűjtést, önálló munkát igénylő, terjedelmesebb szöveg (pl. beszámoló, ismertetés, esszé, egyszerűbb értekezés) írására; verbális és nem verbális (hangzó és képi) információk célszerű gyűjtésére, szelekciójára, rendszerezésére, kritikájára és felhasználására. Mind a magyar nyelv, mind az irodalomtanítás feladata az információ-felhasználás normáinak (pl. a források megjelölését, idézést) közvetítése. Elvárható önálló műelemzés készítése adott szempont/ok szerint.

Magyar nyelv

9. évfolyam

2 óra/hét (évi 72 óra)

Tematikai egység + órakeret	A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Ismeretek, fogalmak	Kapcsolódási pontok
<p>Kommunikáció, tömeg- kommunikáció 12 óra</p>	<p>A hallott szöveg megértésének fejlesztése .</p> <p>A szövegértési és szövegalkotási készségek fejlesztése a kommunikációs helyzetnek (kontextus) megfelelően.</p>	<p>A kommunikáció folyamaza, tényezői.</p> <p>A kommunikációt kísérő nem nyelvi jelek: az élőszó zenei kifejezőeszközei, nonverbális kommunikáció, a testbeszéd, a térközszabályozás szerepének ismerete, tudatos alkalmazása, dekódolása a hétköznapi kommunikációs helyzetekben és a tömegkommunikációban.</p> <p>A kommunikáció típusainak, jellemzőinek megismerése: személyes, csoportos, nyilvános és tömegkommunikáció.</p> <p>A tömegkommunikáció jellemzői, funkciói, megjelenési formái, nyelvi és képi kifejezési formái.</p> <p>Néhány tömegkommunikációs műfaj megismerése.</p> <p>Az új „szóbeliség” (skype, chat) jelenségei és jellemzői.</p> <p>Fogalmak:</p> <p><i>Kommunikáció, kommunikációs tényező (adó, vevő, kód, csatorna, üzenet, kapcsolat, kontextus, a világról való tudás).</i></p> <p><i>Kommunikációs cél és funkció (tájékoztató, felhívó, kifejező, metanyelvi, esztétikai szerep, kapcsolatfelvétel, -fenntartás, -zárás), nem nyelvi jel (tekintet, mimika, gesztus, testtartás, térköz, emblémák), tömegkommunikáció.</i></p> <p><i>Tájékoztató műfaj (hír, közlemény, tudósítás, riport, interjú).</i></p> <p><i>Véleményközlő műfaj</i></p>	<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek: a média társadalmi hatása.</i></p> <p><i>Etika: fogyasztói társadalom.</i></p> <p><i>Mozgóképkultúra és médiaismeret: médiatudatosság.</i></p> <p><i>Dráma és tánc: beszédhelyzetek, dramatikus játékok.</i></p>

		<i>(kommentár, glossza, jegyzet, olvasói levél, ismertetés, ajánlás).</i>	
<p>Nyelvi szintek, a nyelv grammatikai jellemzői</p> <p>20 óra</p>	<p>A nyelvi szintek elemző áttekintése révén az analitikus gondolkodás, a nyelvi tudatosság fejlesztése.</p> <p>A nyelvi elemek értő, elemző használatának fejlesztése.</p> <p>A mondat szó szerinti és pragmatikai jelentésének felismertetése, az elsődleges és másodlagos jelentés megkülönböztetése.</p>	<p>Hangtani ismeretek: a magyar hangállomány ismerete, magánhangzók és mássalhangzók rendszere, a hangok alapvető képzési, ejtési jellemzői.</p> <p>A hangkapcsolódási szabályosságok típusai és a helyesírás összefüggése.</p> <p>Alaktani sajátosságok: a szótó, a szóelemek szerepe és funkciója, kapcsolódási szabályaik.</p> <p>A szavak szófaji rendszerbe sorolásának kritériumai, hagyományai..</p> <p>A szó szerkezet fogalma, a szintagmák típusai, szerepük a mondat felépítésében, mondatbeli viszonyaik, a vonzatok.</p> <p>A mondatrészek fogalma, fajtái, felismerésük mondatban.</p> <p>A mondat fogalma, a mondat szerkesztettség és mondatfajta szerinti típusai, az egyszerű és összetett mondatok típusainak felismerése, elemzése, a helyes mondatszerkesztés a gyakorlatban.</p> <p>A nyelvi szintek elemkészletéről, rendszeréről tanultak fogalmi szintű megnevezése, rendszerező áttekintése.</p> <p>Fogalmak:</p> <p><i>Hang, fonéma, hangtörvény, szóelem (morféma): szabad és</i></p>	<p><i>Idegen nyelvek: a tanult idegen nyelv hangtana, alaktani szerkezete, szóalkotási módjai, mondatszerkezete.</i></p>

		<p><i>kötött morféma, szótő, képző, jel, rag.</i> <i>Szófaj: alapszófaj, viszonyzó, mondatszó.</i> <i>Szószerkezet (szintagma): alárendelő, mellérendelő szintagma.</i> <i>Mondatrész: alany, állítmány, tárgy, határozó, jelző. Vonzat.</i> <i>Mondat, a mondat szerkesztettsége, mondatfajta; egyszerű mondat, összetett mondat.</i></p>	
<p>A szöveg (bontva) 15 óra</p>	<p>A szövegszervező erők megismertetése és alkalmazása a gyakorlatban. A szöveg általános szerkezetének, a szövegértelmezés összetevőinek megfigyelési és értelmezési képességének fejlesztése a legjellemzőbb szövegtípusokon. A szövegelemző képességek fejlesztése: a szövegfeldolgozás módjainak gyakorlása a feladatnak megfelelő leghatékonyabb olvasástípus alkalmazásával.</p>	<p>A szöveg fogalma, jellemzőinek megfigyelése, megnevezése, rendszerezése. A szöveg szerkezete: a szöveg és a mondat viszonya, szövegegységek. A szövegösszefüggés: pragmatikai, jelentésbeli és nyelvtani szintje. A szövegfonetikai eszközök és az írásjegyek szövegértelmező szerepe. Szövegfeldolgozás technikája, olvasási típusok és stratégiák.</p> <p>Fogalmak:</p> <p><i>Szöveg, szövegösszefüggés, beszédhelyzet.</i> <i>Szövegmondat, bekezdés, tömb, szakasz.</i> <i>Szövegkohézió (témahálózat, téma-réma, szövegtopik, szövegfókusz, kulcsszó, cím).</i> <i>Szövegpragmatika (szövegvilág, nézőpont, fogalmi séma, tudáskeret)</i> <i>Nyelvtani (szintaktikai) tényező (kötőszó, névmás, névelő, határozószó, előre- és visszautalás, deixis, egyeztetés).</i></p>	<p><i>Idegen nyelvek: az idegen nyelvi szöveg/ek kultúrafüggő felépítése.</i></p> <p><i>Biológia-egészségtan; fizika; kémia; földrajz: a természettudományos ismeretterjesztő szövegek témahálózata, szókincse, felépítése.</i></p>

<p>Szövegértés, szövegalkotás (bontva)</p> <p>8 óra</p>	<p>A szöveg tartalmának, céljának megfelelő jegyzetelési technika kialakítása.</p> <p>A társalgás általános szerkezetének, szabályszerűségének megfigyelése.</p> <p>Az esszéírás technikájának megismerése és alkalmazása különböző témájú és típusú esszé írásakor.</p>	<p>Önálló szövegfeldolgozás. Hatékony jegyzetelési és vázlatírási technikák megismerése.</p> <p>Szövegátalakító gyakorlatok szempontváltással, a kommunikációs célnak megfelelően: adott szempontok és terjedelem szerinti szövegtömörítés, szövegbővítés.</p> <p>Az esszé jellemzői, az esszéírás folyamata.</p> <p>Fogalmak:</p> <p><i>Esszé</i></p>	<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek: esszéírás.</i></p> <p><i>Valamennyi tantárgy: vázlatírás, jegyzetelés.</i></p>
<p>Helyesírási ismeretek (bontva)</p> <p>10 óra</p>	<p>A nyelvi normaérzék, a normakövető írás fejlesztése.</p> <p>A helyesírás rendszerszerűségének megismertetése.</p> <p>A hibajavítási képesség és az önkorrekció fejlesztése.</p>	<p>A helyesírás alapelvei, megismert főbb szabályszerűségei.</p> <p>A szöveg központosításának szabályai, használata, az írásjelek funkciója.</p> <p>Helyesírási gyakorlatok az egybe- és különírás, a gyakoribb tulajdonnevek írására stb.</p> <p>Idegen szavak helyesírása, a latin betűs szavak átírása.</p> <p>A normától való eltérés stilisztikai hatásának felismerése, értelmezése.</p> <p>Fogalmak:</p> <p><i>Helyesírási alapelv, nyelvi norma</i></p>	<p><i>Minden tantárgy: helyesírás.</i></p>

Irodalom
9. évfolyam

3 óra / hét (évi 108)

Tematikai egység + órakeret	A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Ismeretek, fogalmak	Kapcsolódási pontok
<p>Bevezetés. Az irodalom alapfogalmai. A szépirodalmi kommunikáció, műnemek, műfajok</p> <p>8 óra</p>	<p>A szó művészetének, a szó hatalmának felismertetése és tudatosítása. A művészi ábrázolás sajátosságai, sűrítés, fikcionalitás. Az irodalmi alkotások értelmezésének útjai, szerző-mű-befogadó viszonya</p> <p>szövegek és olvasók párbeszéde, szövegek párbeszéde más szövegekkel</p> <p>Szépirodalom, szórakoztató irodalom, triviális irodalom. Remekmű-katarzis</p>	<p>Szóvarázs”-a szó, az ábrázolás mágikus ereje</p> <p>Olvasók-olvas(h)atok</p> <p>Az irodalmi közlésfolyamat tényezői, szerző-mű-befogadó viszonya</p> <p>Jó irodalom-rossz irodalom?</p> <p>Örkény: <i>Ballada a költészet hatalmáról</i>- a katarzis</p> <p>Alapozó ismétlés: műnemek</p> <p>„Műértő műhely”</p> <p>Támpontokat, eszközöket szerez a szakszerű elemzés lehetőségéhez.</p> <p>Fogalmak:</p> <p><i>irodalom, művészet</i> <i>irodalmi érték, katarzis,</i> <i>feladó, befogadó, fikció,</i> <i>narráció, olvasat, epikus közlés, műnem,</i> <i>monologikus szöveg,</i> <i>fabula, líra, versszituáció,</i> <i>beszédhelyzet, dráma,</i> <i>dialógus, monológ, akció,</i> <i>dikció, szerzői utasítás,</i> <i>intertextualitás,</i> <i>műelemzés eszközei,</i> <i>módjai</i></p>	<p><i>Nyelvtan,</i> <i>informatika:</i> a kommunikáció</p> <p><i>Dráma és tánc:</i> színpadi játék</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> a fotó, a festmény, a karikatúra valóságátalátása, kódjai</p> <p><i>Néprajz, zene</i></p> <p><i>Történelem:</i> az ősemler művészete</p>
<p>Világirodalom – görög mitológia, antik görög epika és líra</p> <p>12 óra</p>	<p>Annak felismertetése és tudatosítása, hogy az irodalomolvasás érzelmi, gondolati, erkölcsi és esztétikai élmények forrása. Más kultúrák megismerése iránti igény erősítése.</p> <p>Alapvető emberi magatartásformák felismertetése, megvitatása révén az erkölcsi és esztétikai</p>	<p>Mitológiai történetek és hősök különféle feldolgozásokban; történettípusok.</p> <p>Homérosz: <i>Iliász</i> és /vagy <i>Odüsszeia</i> (részletek).</p> <p>Szemelvények a görög lírából (pl. Anakreón, Szapphó, Alkaiosz, Szimónidész)</p> <p>A szerzőkhöz, illetve hősökhöz kapcsolódó toposzok.</p>	<p><i>Vizuális kultúra:</i> az antik-görög művészet néhány alkotása; illusztrációk és irodalmi művek párhuzamai, későbbi korok témafeldolgozásai</p> <p><i>Földrajz:</i> topológiai tájékozódás</p> <p><i>Történelem,</i></p>

	<p>érzék fejlesztése. Az irodalmi alapműveltség építése. Irodalmi alapformák, műfajok, motívumok befogadása, értelmezése.</p> <p>Hatásértelmezés, kapcsolatkeresés az antik-görög és a mai kultúra nagy hagyományaival, kódjaival</p>	<p>Irodalmi alapformák, történetek és motívumok hatása, továbbélése többféle értelmezésben az európai és a magyar irodalomban, képzőművészetben, filmen.</p> <p>Fogalmak:</p> <p><i>szóbeliség, írásbeliség, antikvitas, mítosz, mitológia, eposz, eposzi konvenciók, kaland, utazás mint cselekményszervező elv; dal, elégia, epigramma, himnusz, időmértékes verselés, versláb, hexameter, disztichon, archetípus</i></p>	<p><i>társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> az antik világ nagy szónokai, történetírói.</p> <p><i>Matematika; fizika:</i> tudománytörténet; az antik világ tudományosságának öröksége</p> <p><i>Filozófia:</i> antik filozófusok, filozófiai irányzatok</p> <p><i>Színház- és filmművészet:</i> opera, musical, balett-feldolgozások</p>
<p>Színház- és drámatörténet – az antik színház és dráma: 6 óra</p>	<p>Alapvető erkölcsi értékek képviselete, azonosulás a példaadó emberi magatartásformákkal.</p> <p>Dialogikus művek befogadásának, értelmezésének képessége, az erkölcsi gondolkodás fejlesztése.</p>	<p>Az antik görög színház jellemzői.</p> <p>Drámai előadások (tragédia és komédia), versenyjátékok.</p> <p>Szophoklész: <i>Antigoné</i></p> <p>Az antik dráma hatása a drámatörténetre.</p> <p>Fogalmak:</p> <p><i>színház, esztétikai minőség, tragikum, komikum, tragédia, komédia, dialógus, akció, dikció, alapszituáció, konfliktus, drámai szerkezet, kar, katarzisz</i></p>	<p><i>Vizuális kultúra; történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> görög és római színházépítészet</p> <p><i>Földrajz:</i> 1-2 fennmaradt antik színház topológiája</p> <p><i>Esztétika; filozófia:</i> Arisztotelész <i>Poétikájának</i> néhány alapvetése</p> <p><i>Emberismeret, etika:</i> hatalom és erkölcs, előítéletek</p> <p><i>Dráma és tánc:</i> színházművészet, színháztörténet.</p>

<p>Világirodalom – antik római irodalom 5 óra</p>	<p>Különböző magatartásformák megértésének és értékelésének képessége, azonosulás a példaadó erkölcsi értékekkel.</p> <p>Műfajok, versformák szervezői elveinek felismerése, befogadása. Hatásértelmezés, kapcsolatkeresés az antik római és a mai kultúra nagy hagyományaival, kódjaival.</p>	<p>Szemelvények a római lírából és epikából. Catullus, Vergilius, Horatius, Ovidius, Phaedrus néhány műve (vagy részletek).</p> <p>A római irodalom műfajainak, témáinak, motívumainak hatása, továbbélése</p> <p>Fogalmak:</p> <p><i>eposz, dal, óda, strófaszervezet, elégia, ekloga, episztola, ars poetica, átváltozás-történet, toposz</i></p>	<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek; földrajz:</i> az antik római kultúra topológiája</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> korabeli művek és későbbi feldolgozások</p> <p><i>Emberismeret, etika:</i> a szerelem etikája, Aurea mediocritas, Carpe diem!, művészet és hatalom viszonya</p> <p><i>Nyelvek:</i> latin hatás a magyar és az európai nyelvekben, pl. Horatius noster</p> <p><i>Kultúrtörténet:</i> a görög-római antikvitás hatása az európai kultúrára</p>
<p>Világirodalom – Biblia Órakeret 10 óra</p>	<p>A bibliai történetek etikai vonatkozásainak tudatosítása. Bibliai élethelyzetek, magatartásformák, témák, motívumok megismertetése, befogadásának képessége, továbbélő hatásuk tudatosítása.</p>	<p>Szemelvények az Ószövetségből (pl. <i>Teremtéstörténet, Káin és Ábel; A vízözön, Bábel tornya, József története, Mózes és a tízparancsolat, próféták, Jónás története, zsoltárok</i>).</p> <p>Szemelvények az Újszövetségből (pl. Máté evangéliuma; példabeszédek, pl. <i>A tékozló fiú, Az irgalmas szamaritánus</i>; a passió, Pál apostol „szeretethimnusza”; az Apokalipszis egy részlete).</p> <p>A bibliai hagyomány továbbélése az európai és a magyar szóbeli és írásos</p>	<p><i>Vizuális kultúra; ének-zene:</i> a Biblia hatása más művészeti ágakra; különböző korok bibliai témafeldolgozásai, különféle művészeti ágak példáival. (Keresztény ikonográfia, építészet, szobrászat, festészet, zene.)</p> <p><i>Magyar nyelv:</i> bibliai szófordulatok nyelvünkben</p> <p><i>Emberismeret, etika:</i> vallási és kulturális hagyomány összefüggései,</p>

		<p>kultúrában (pl. szókincsben, szólásokban, témákban, motívumokban).</p> <p>Fogalmak:</p> <p><i>Biblia, Ószövetség, Újszövetség, kánon, teremtéstörténet, pusztulástörténet, zsoltár, próféta, evangélium, apostol, példabeszéd, apokalipszis</i></p>	vallási, felekezeti tolerancia
<p>Világirodalom – az európai irodalom a 4–15. században (középkor)</p> <p>Órakeret</p> <p>10 óra</p>	<p>Kapcsolatkeresés az európai és a magyar irodalom nagy hagyományaival, kódjaival. A történelmi és művelődéstörténeti korszakolás problémáinak (ókor-középkor- reneszánsz fogalmak koordinátái) megértetése, érzékenyítés a középkori irodalom sajátosságaira, műfajok, világkép, értékrend, néhány alkotás befogadásának támogatása.</p>	<p>Szemelvények a 4–14. századi európai irodalomból, pl. himnuszok (J. da Todi, Assisi Szt.Ferenc) vallomás (Augustinus); legendák; hősi ének (pl. Roland-ének), trubadúr- és lovagi költészet (pl. W. von der Vogelweide, vágánsdalok).</p> <p>Dante: <i>Isteni színjáték</i> (részlet/ek a <i>Pokolból</i>). Villon művei (pl. egy-két részlet a <i>Nagy testamentumból</i>, 15. sz.).</p> <p>Fogalmak:</p> <p><i>középkori irodalom, himnusz, legenda, vallomás, trubadúr, lovagi költészet, vágánslíra, nyugat-európai verselés, rím, tercina, testamentum, balladaforma, refrén</i></p>	<p><i>Vizuális kultúra; ének-zene:</i> a középkori építészet, képzőművészet (romanika, gótika) középkori templomépítészet, a középkori zene néhány alkotása</p> <p><i>Informatika:</i> tájékozódás a Villon-fordításokról,</p> <p><i>Emberismeret, etika:</i> intimitás-nyilvánosság, társadalmi ideáltípusok, lovagiasság, emberi gyarlóság-művészi nagyság stb.</p> <p><i>Kortárs irodalom:</i> Faludy György, <i>kultúrtörténet:</i> a magyar kultúra az európaiban</p>
<p>Világirodalom – az európai irodalom a 14–16. században (reneszánsz)</p>	<p>Az eszménykép és műalkotás helyének tudatosítása a hétköznapi életben. A reneszánsz eszmények, értékek, témák, alkotások, alkotói</p>	<p>Szemelvények a 14–16. századi európai reneszánsz irodalomból.</p> <p>Az itáliai kora reneszánsz irodalomból:</p>	<p><i>Vizuális kultúra; ének-zene, történelem:</i> a reneszánsz építészet, képzőművészet,</p>

<p>6 óra</p>	<p>magatartások befogadása révén az azonosulás és kritikai érzék fejlesztése. Művelődéstörténeti és stílustörténeti korszakolás problémáinak tudatosítása. A poétikai műveltség továbbépítése (novella, szonettforma, versciklus)</p>	<p>Petrarca: <i>Daloskönyv (Ti szerencsés füvek...)</i>, Shakespeare: <i>75. szonett</i> Boccaccio: <i>Dekameron-egy novella</i> <i>Ötödik nap, kilencedik novella</i></p> <p>Fogalmak:</p> <p><i>reneszánsz, humanizmus, humanista, novella, szonett, versciklus, korstílus, stílusirányzat</i></p>	<p>zene néhány alkotása</p>
<p>Színház- és drámatörténet – drámajátékos tevékenységgel</p> <p>4 óra</p>	<p>A helyzetfelismerés és rögtönzés szerepe hétköznapi szituációkban, váratlan helyzetek kezelése. A megismert emberi magatartásformák mérlegelő megítélése.</p> <p>Színház- és drámatörténeti ismeretek drámajátékos tevékenységgel történő megközelítése. A dráma és a színjáték műfaji sajátosságainak vizsgálata, és elhelyezése a dráma- és színháztörténet korszakaiban.</p>	<p>Néhány sajátos színjátéktípus a 10–16. században (a középkor és reneszánsz vallásos és világi előadási formái).</p> <p>Rögtönzés cselekményváz alapján. Improvizációs gyakorlat</p> <p>Fogalmak:</p> <p><i>commedia dell'arte, misztériumjáték, moralitás, passió, rögtönzés, állandó típusok, színpadformák</i></p>	<p><i>Dráma és tánc:</i> dráma és színháztörténet, játéktípusok, zárt végű improvizáció</p>
<p>Középkori nyelvemlékek</p> <p>4 óra</p>	<p>Az európai és a magyar irodalom nagy hagyományainak kapcsolatainak felismerése, megértése révén a nemzeti és az európai identitás erősítése. A nyelvi és irodalmi hagyomány megbecsülése. Az anyanyelvi kultúra építése: a magyar kultúra legkorábbi emlékeinek megértése, értelmezése – összefüggésben a középkori írásbeliség szerepének, a nyelvemlékek</p>	<p>Szemelvények a 12–15. századi latin és magyar nyelvű magyar irodalomból (részletek, pl. Árpádházi Szent Erzsébet legendája, haláltánc-Ráskai Lea).</p> <p><i>Halotti beszéd és könyörgés;</i> <i>Ómagyar Mária-siralom.</i></p> <p>Szemelvények a 16. századi magyar irodalomból (pl. Tinódi Lantos Sebestyén, Ilosvai Selymes Péter, <i>Árgirus-</i></p>	<p><i>Informatika:</i> tájékozódás a nyelvemlékekről; a könyvnyomtatás történetéről; könyvtártörténet</p> <p><i>Magyar nyelv:</i> nyelvtörténet, a Magyar Nyelv Múzeuma</p> <p><i>Emberismeret, etika:</i> test-lélek, élet-halál, gyász, haldoklás</p> <p><i>Modern és kortárs irodalom:</i> Halotti</p>

	<p>jelentőségének tudatosításával. Művelődéstörténeti összefüggések megértése</p>	<p><i>historia</i>; zsoltárfordítók, zsoltárparafrázisok).</p> <p>Fogalmak:</p> <p><i>írásbeliség, szóbeliség, nyelvemlék, szövegemlék, kódex, prédikáció, legenda, himnusz, históriás ének, széphistoria, zsoltárfordítás</i></p>	<p>beszédek a magyar irodalomban</p> <p>Vizuális kultúra: Pieta-szobrok</p>
<p>Janus Pannonius portréja</p> <p>6 óra</p>	<p>A hazához való felelős kötődés felismerése. Egy humanista alkotó portréjának megismertetése. Az életmű néhány fontos témájának tudatosítása, értékelése. Az emberi lét és az embert körülvevő világ lényegi kérdéseinek különböző megközelítési módokat felölelő megvitatása, test és lélek viszonyának értelmezési lehetőségei.</p> <p>A történeti és a problémamegoldó gondolkodás fejlesztése: fogalmak változó jelentésének megértése</p>	<p>Janus Pannonius humanista lírája, jellemző témái (pl. öntudat, békevágy, betegség stb.). Epigrammák és elégiák (pl. <i>Egy dunántúli mandulafáról, Búcsú Váradtól, Saját lelkéhez</i>).</p> <p>Fogalmak:</p> <p><i>elégia, epigrama, búcsúzásvers, refrén, disztichon, költői magatartás, irónia, gúny, interkulturalitás, újplatonizmus</i></p>	<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> a 16. sz. kulturális élete Magyarországon</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> a reneszánsz kultúra Magyarországon; az aranymetszés</p>
<p>Balassi Bálint portréja</p> <p>8 óra</p>	<p>A magyar nyelvű költészet megbecsülése, a Balassi-versekben megjelenített magatartásformák és értékek felismerése. A szövegvers és dallamra írott énekvers megkülönböztetésének kérdései. Életformák találkozásai, értelmezései: végvári élet, költő lét.</p> <p>Az életmű megközelítési</p>	<p>Balassi Bálint lírája; költői tudatosság; az életmű néhány tematikus és formai jellemzője.</p> <p><i>Egy katonaének</i> (kompozíció, értékrend). Legalább további két mű értelmezése (szerelmi tematika <i>Hogy Júliára talál...</i>, <i>Kiben az kesergő Céliáról ír</i> istenes tematika, zsoltárparafrázis vagy könyörgésvers, pl. <i>Adj</i></p>	<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> a 16. sz. kulturális élete Magyarországon</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> a reneszánsz kultúra Magyarországon; az aranymetszés</p>

	<p>problémáinak (kötetkompozíció; kéziratos énekeskönyv; különféle felfogások: kompozíció / tematika, dallamvers, szövegvers) megértését támogató Balassi Bálint portré közvetítése. Szövegbefogadási képességek, ritmusérzék fejlesztése: ütemhangsúlyos formák ritmizálása, a Balassi-strófa azonosítása.</p>	<p><i>már csendességet, Kiben bűne bocsánatáért...</i>) Megformáltság, szerkezet (pl. arany metszés, hárompillérű kompozíció).</p> <p>Fogalmak:</p> <p><i>kötetkompozíció, dallamvers, szövegvers, ütemhangsúlyos verselés, rímelhelyezkedés, Balassi-strófa</i></p>	
<p>Színház- és drámatörténet – az angol színház a 16–17. században és Shakespeare</p> <p>6 óra</p>	<p>A végzettség és az egyéni felelős cselekvés dilemmája. A szeretetteljes kapcsolat próbái. Konfliktushelyzetek kezelésének módjai. A művekben felvetett erkölcsi problémák mérlegelő megítélése.</p> <p>A műismereti tájékozottság, a kulturális emlékezet növelése (Shakespeare-szállóigék felidézése); az angol reneszánsz színház és dráma jellemzői, a shakespeare-i dramaturgia és nyelvezet befogadása, a dráma létformájának, a dramaturgiai jellemzőknek a megértése drámajátékkal. Színházlátogatás, illetve színházi előadás élményének megbeszélése. Reflektálás Shakespeare drámaírói életművének, művészetének mai hatására.</p>	<p>Az angol színház a 16–17. században (színház, előadás és dramaturgia összekapcsolódása).</p> <p>Shakespeare egy drámája (<i>Hamlet</i> / esetleg <i>Romeo és Júlia</i> vagy más, választott mű).</p> <p>Fogalmak:</p> <p><i>drámai műfajok, drámai szerkezet, drámai nyelv, drámai jellem, blank verse</i></p>	<p><i>Vizuális kultúra; ének-zene; mozgóképkultúra és médiaismeret:</i> illusztrációk, zenei és filmes feldolgozások Shakespeare-művekből</p> <p><i>Dráma és tánc:</i> színháztörténet, színházművészet, színpadi hatás</p>

<p>Világirodalom – késő reneszánsz, barokk (16–17. század)</p> <p>3 óra</p>	<p>A reneszánsz, barokk, életemény mai tanulságai. Annak belátása, hogy a különböző korszakok egyaránt gazdagították az emberi kultúrát.</p> <p>A kronológiai tájékozottság, a fogalmi műveltség, a történeti érzék továbbfejlesztése (pl. művelődéstörténeti korszak, korstílus, stílusirányzat, irányzatok egymás mellett élése); képesség a reneszánsz és a barokk alapvető formai és stílusjegyeinek azonosítására, megnevezésére.</p>	<p>A reneszánsz kései szakasza (manierizmus). Szemelvény a korszakból: Cervantes: <i>Don Quijote</i> (részlet).</p> <p>Barokk a 17. században (háttér, tematika, stílus- és formajegyek). Szemelvényrészletek az irányzatokról, szerzőkről, művekről.</p> <p>Fogalmak:</p> <p><i>barokk</i></p>	<p><i>Vizuális kultúra; ének-zene:</i> az irányzatokhoz kapcsolódó, jellemző alkotások formajegyei (minden művészeti ágból)</p>
<p>Látásmód – Zrínyi Miklós: Szigeti veszedelem</p> <p>8 óra</p>	<p>A társadalmi, közösségi és egyéni konfliktusok megértése, a morális gondolkodásra és ítéletalkotásra való képesség fejlesztése. A hazához való kötődés erősítése, a Zrínyi által képviselt értékek elfogadása.</p> <p>Tájékozottság a stílus-korszakokban, a stílus-és formaérzék fejlesztése: a barokk formajegyeinek, a világkép és műfajok, poétikai/retorikai megoldások összefüggéseinek megismertetése (az irodalmi művekben és más művészeti ágakban). A műfaji konvenció jelentéshordozó szerepének bemutatása. Az olvasott művek befogadásának, megértésének támogatása</p>	<p>Magyar barokk irodalom. Szemelvény: Pázmány Péter értekező prózájából (hitvita, prédikáció). Zrínyi Miklós: <i>Szigeti veszedelem</i> (vagy részletek); a barokk eposz (szerkezet; koncepció; embereszmény /a főhős mint Krisztus katonája; értékrend).</p> <p>A 18. század irodalma a felvilágosodás előtt (a kuruc költészethez kapcsolódó irodalmi formák; Mikes Kelemen: <i>Törökországi levelek</i></p> <p>Fogalom:</p> <p><i>barokk eposz, eposzi konvenciók a barokkban, erkölcsi érték, heroizmus, körmondat, fiktív és misszilis levél</i></p>	<p><i>Vizuális kultúra; ének-zene:</i> a barokk formajegyei, látásmódja más művészeti ágakban</p> <p><i>Földrajz, történelem és állampolgári ismeretek:</i> a témakörhöz, az alkotókhoz kapcsolódó topológia</p>

Gyakorlás, ismétlés 12 óra			
---	--	--	--

Magyar nyelv
10. évfolyam

1 óra/hét (évi 36 óra)

Tematikai egység + órakeret	A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Ismeretek, fogalmak	Kapcsolódási pontok
<p>A szöveg (bontva) 7 óra</p>	<p>A szövegszervező erők alkalmazása a gyakorlatban. A szöveg általános szerkezetének, a szövegértelem összetevőinek megfigyelési és értelmezési képességének fejlesztése. A szövegelemző képességek fejlesztése: a szövegfeldolgozás módjainak gyakorlása.</p>	<p>Szövegtípusok jellemzői, műfajai. A szóbeliség és az írásbeliség jellemzői, műfajai. A szóbeli és írott szövegek szerepe, minősége, eltérő jegyei. Szövegköziség, az internetes szövegek jellemzői. Az internetes adatkeresés, szöveghálók, az intertextualitás.</p> <p>Fogalmak:</p> <p><i>Intertextualitás.</i> <i>Szövegtípus (monologikus, dialogikus és polilogikus; beszélt, írott, elektronikus; spontán, tervezett).</i> <i>Szövegműfaj (elbeszélő, leíró, érvelő).</i> <i>Nyelvhasználati színterek szerinti szövegtípus (mindennapi, közéleti és hivatalos, tudományos, sajtó és média, szépirodalmi).</i> <i>Szövegfonetika (hangsúly, hanglejtés, hangerő, szünet, beszédtempó).</i></p>	<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> a forrásszövegek típusai.</p> <p><i>Idegen nyelvek:</i> az idegen nyelvi szöveg/ek kultúrafüggő felépítése.</p> <p><i>Biológia-egészségtan; fizika; kémia; földrajz:</i> a természettudományos ismeretterjesztő szövegek témahálózata, szókincse, felépítése.</p>
<p>Stilisztikai alapismeretek 10 óra</p>	<p>Annak megtapasztalása, hogy a nyelvi elemek stílusértéke a konkrét szövegben, nyelvhasználatban kap szerepet; a stílust befolyásolja a beszélő, a kommunikációs helyzet, a megnyilatkozás célja. A megismert jelentéstani, stilisztikai, a szövegtani jelenségek felismerése és</p>	<p>A jellegzetes stílus típusok (stílusárnyalatok) megismerése (pl. a társalgás bizalmas vagy közömbös), felismerése, hatásának elemzése. A nyelvi szintek alkalmi és a szótárakban jelölt állandó stílusértéke. A leggyakoribb stílusrétegek jellemzőinek megismerése, felismerése, elemzése, összefüggésben a szövegtani</p>	<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> különböző forrásszövegek stílusjellemzői.</p> <p><i>Idegen nyelvek:</i> beszélt nyelvi stílusregiszterek.</p> <p><i>Biológia-egészségtan;</i></p>

	<p>alkalmazása a műelemzésben, a mindennapi élet nyelvi jelenségeinek megítélésében, szövegalkotásban. A közlési szándéknak és beszédhelyzetnek megfelelő stílusréteg, stílusárnyalat és stílus eszköz használata. A fogalmi, a kreatív gondolkodás, a szövegértelmező képesség fejlesztése.</p>	<p>jellemzőkkel. A szövegek stílusának, jelentésének a befogadóra tett hatásának (stílushatás) megtapasztalása, vizsgálata; stílusgyakorlatok, szövegtranszformációk. Költői képek, alakzatok. A stíluselemek, stílus eszközök szerepének értelmezése művészi és mindennapi szövegekben (jelentésfeltáró, hatáselemző gyakorlatok).</p> <p>Fogalmak:</p> <p><i>Stílus, stilisztika, stílustípus (bizalmas, közömbös, választékos stb.).</i></p> <p><i>Stílusérték (alkalmi és állandó).</i></p> <p><i>Stílusréteg (társalgási, tudományos, publicisztikai, hivatalos, szónoki, irodalmi).</i></p> <p><i>Stílushatás.</i></p> <p><i>Szókép (metafora, hasonlat, szinesztézia, metonímia, szinekdoché, összetett költői kép, allegória, szimbólum).</i></p> <p><i>Alakzat (ellipszis, kötőszóhiány, ismétlődés, gondolatritmus, oximoron).</i></p> <p><i>Mondatstilisztikai eszköz (verbális stílus, nominális stílus, körmondat).</i></p> <p><i>Hangszimbolika, hangutánzás, hangulatfestés, alliteráció, áthajlás, figura etymologica, expresszivitás, eufemizmus, evokáció, archaizálás, egyéni szóalkotás, poétizáció.</i></p>	<p><i>fizika; kémia; földrajz: metaforák a természettudományos szövegekben.</i></p> <p><i>Dráma és tánc: társalgási stílusárnyalatok megjelenítése.</i></p> <p><i>Mozgóképkultúra és médiaismeret: nyilvános megnyilatkozások, különféle műsортípusok, illetve internetes felületek jellemző stílusregiszterei.</i></p> <p><i>Informatika: kézikönyvhasználat.</i></p>
--	--	---	--

<p>Jelentéstan</p> <p>8 óra</p>	<p>A hangalak és jelentés viszonyának felismerése, értelmezése különböző beszédhelyzetekben. A magyar szórend megváltozása és az üzenet jelentésváltozása közötti összefüggés felismerése mondat-átalakítási gyakorlatokkal. Nyelvünk gyakori metaforikus kifejezéseinek és használati körének megfigyelése, értelmezése.</p>	<p>A szavak jelentésének szerkezete, jelentéselemek. A hangalak és jelentés viszonya, jelentésmező. Motivált és motiválatlan szavak felismerése, használata. A jelentés szerepe a nyelvi szerkezetek kialakításában. A jelentés és a nyelvi-grammatikai funkció összefüggése. A szórend jelentésváltozatainak megfigyelése, hatásértelmezés. Egynyelvű szótárak használata.</p> <p>Fogalmak:</p> <p><i>Jelentésszerkezet, jelentéselem, jelentésmező, jelhasználati szabály. Denotatív, konnotatív jelentés.</i></p> <p><i>Metaforikus jelentés.</i></p> <p><i>Motivált és motiválatlan szó, hangutánzó, hangulatfestő szó.</i></p> <p><i>Egyjelentésű, többjelentésű szó, homonima, szinonima, hasonló alakú szópár, ellentétes jelentés.</i></p>	<p><i>Idegen nyelvek:</i> motivált, motiválatlan szavak, szórend.</p> <p><i>Informatika:</i> hangalak és jelentés.</p> <p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek; etika; filozófia:</i> kifejezések köznyelvi és tantárgyi jelentése.</p>
<p>Szövegértés, szövegalkotás (bontva)</p> <p>5 óra</p>	<p>A leggyakoribb hivatalos szövegtípusok szerkezetének, formájának megismertetése, hivatalos szövegek alkotásának képessége. Az internetes szövegek adta nyilvánosság etikai, jogi kérdései.</p>	<p>Magánjellegű és hivatalos szövegek szerkezetének, jellemzőinek megismerése, hivatalos szövegek alkotásának képessége.</p> <p>Az anyaggyűjtés módjai írott és nem írott források felhasználásával, az idézés szabályai.</p> <p>A tanulmány, az értekezés jellemzői, kidolgozásának állomásai.</p> <p>Néhány, gyakoribb internetes szöveg szerkezetének, megjelenésének.</p> <p>Internetes szövegalkotási gyakorlatok (pl. szöveges</p>	<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> esszéírás.</p> <p><i>Valamennyi tantárgy:</i> vázlatírás, jegyzetelés.</p> <p><i>Informatika:</i> információkezelés, forrásfelhasználás, hivatkozás, szöveges adatbázis, az internethasználat jogi, etikai kérdései.</p>

		<p>adatbázis, forrásjegyzék összeállítása, fórum, blogbejegyzés írása).</p> <p>Fogalmak:</p> <p><i>Hivatalos levél, kérvény, önéletrajz, motivációs levél, meghatalmazás, elismervény. Értekezés, tanulmány.</i></p>	
<p>Helyesírási ismeretek (bontva)</p> <p>2 óra</p>	<p>A nyelvi normaérzék, a normakövető írás fejlesztése.</p> <p>A helyesírás rendszerszerűségének megismertetése.</p> <p>A hibajavítási képesség és az önkorrektció fejlesztése.</p>	<p>Helyesírási szótárak, elektronikus helyesírás-ellenőrző programok szerkezetének és működésének megismerése, használatuk az iskolai és a mindennapi szövegalkotásban.</p> <p>A normától való eltérés stilisztikai hatásának felismerése, értelmezése.</p>	<p><i>Minden tantárgy: helyesírás.</i></p> <p><i>Informatika: helyesírás-ellenőrző programok ismerete, használata.</i></p>
<p>Összefoglalásra, gyakorlásra, ismétlésre szánt órakeret</p> <p>4 óra</p>			

Irodalom
10. évfolyam

3 óra / hét (évi 108)

Tematikai egység + órakeret	A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Ismeretek, fogalmak	Kapcsolódási pontok
<p>Színház- és drámatörténet – a francia klasszicista színház (17. század)</p> <p>6 óra</p>	<p>Az emberi magatartások sokféleségének belátása és felelős megítélése. Kötelesség és szenvedély, egyén és közösség viszonya.</p> <p>A klasszicista normatív esztétika sajátosságainak (műfaji hierarchia, szabályok); a korabeli elvárások és a dramaturgia összefüggésének felismertetése. A komikum műfajformáló minőségének és változatainak megértése pl. drámajátékban való részvétel révén. Műelemző képesség fejlesztése: egy mű részletes elemzése, a hősök jellemzése, magatartásuk, konfliktusaik értékelése. Színházlátogatás, illetve színházi előadás élményének megbeszélése.</p>	<p>A klasszicizmus elvárásai. Tragédia és komédia.</p> <p>A francia színház a 17. században (színház, előadás és dramaturgia összekapcsolódása). Molière: <i>Tartuffe</i> (vagy más műve). A komikum megjelenési formái.</p> <p>Fogalmak:</p> <p><i>klasszicizmus, felvonás, jelenet, diszlet, jelmez, szerzői utasítás, hármasság, mértéktartás, helyzetkomikum, jellemkomikum, nyelvi komikum, jellemtípus, bizalmas, rezonőr, farce</i></p>	<p><i>Dráma és tánc:</i> színháztörténet, a színpadi kísérő zene, a koreográfia, zárt végű improvizáció</p>
<p>Világirodalom – az európai irodalom a 18. században</p> <p>10 óra</p>	<p>Különböző világlátású művek megjelenített témáinak, élethelyzeteknek elhelyezése többféle értelmezési kontextusban, ezáltal az erkölcsi és esztétikai ítélőképesség fejlesztése.</p>	<p>A felvilágosodás irodalmának jellemző műfajai és stílusirányzatai: klasszicizmus, szentimentalizmus (érzékenység), rokokó. Művek, szemelvények az angol, francia és német irodalomból Montesquieu: <i>Perzsa</i></p>	<p><i>Vizuális kultúra:</i> rokokó, klasszicizmus, más művészeti ágakban</p> <p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek; filozófia; etika:</i> a felvilágosodás korának bölcselete; értekezések a kor</p>

	<p>A felvilágosodás eszmerendszerében felvetett erkölcsi problémák. A szabadság eszményének különböző megközelítései. A művekben megjelenített erkölcsi és világgépi problémák mérlegelő értékelése.</p> <p>Összehasonlítás és megkülönböztetés: az eszmetörténeti korszak, filozófiai irányzat és stílusirányzat kategóriáinak megkülönböztetése, összefüggések megvilágítása. Szemelvények, művek értelmezése.</p>	<p><i>levelek</i> (részletek) Voltaire: <i>Candide</i>, Szemelvények Rousseau életművéből Szemelvények Defoe: <i>Robinson Crusoe</i> / Swift: <i>Gulliver utazásai</i> című művéből Goethe, Schiller különféle műfajú alkotásaiból. A választott szerzőkhöz, művekhez kapcsolódó fogalmi ismeretek.</p> <p>Fogalmak:</p> <p><i>felvilágosodás, klasszicizmus, szentimentalizmus, rokokó, valóság és fikció, elbeszélői nézőpont, kalandregény, robinzonád, fejlődésregény, éntregény, levélregény, tézisregény, utópia, disztópia, röpirat, szatíra (szatirikus hangnem)</i></p>	<p>szerzőitől</p> <p><i>Természettudományok:</i> a kor vívmányainak ismerete, topológiai tájékozódás Voltaire és Defoe művei alapján</p> <p><i>Mozgóképkultúra és médiaismeret, színház- és filmművészet:</i> Defoe, Swift és Voltaire műveinek, valamint Goethe: <i>Faustjának</i> adaptációi</p> <p><i>Ének-zene:</i> megzenésített irodalmi művek (pl. <i>Goethe, Schiller</i> alkotásai)</p>
<p>Magyar irodalom a 18. században – portrék: Csokonai Vitéz Mihály, Berzsenyi Dániel</p> <p>22 óra</p>	<p>Az európai és a magyar irodalom összekapcsolódásának felismerése által a nemzeti és az európai identitás erősítése. Az egyén és közösség problémáinak európai és hazai dimenziói: polgárosodás, parlamentiasság. Az anyanyelv és az anyanyelvi kultúra fejlesztésére irányuló törekvések megbecsülése. A magyar nyelv ügyében született legfontosabb programok,</p>	<p>A felvilágosodás korának irodalma. Művelődési programok. Bessenyei György <i>Magyarság</i> című értekező prózai művének részlete Alkotói csoportok, irodalmi központok, sajátos életutak Batsányi János lírája; Kármán József: <i>Fanni hagyományai</i> (részletek) Kazinczy Ferenc irodalomszervező tevékenysége és írói munkássága (<i>A nagy titok, Írói érdem</i>) Csokonai Vitéz Mihály portréja; életművének</p>	<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> a felvilágosodás korának történelmi ismeretei</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> stílusirányzatok egymásmellettiége a 18. századi Magyarországon</p> <p><i>Magyar nyelv:</i> nyelvművelés napjainkban, nyelvromlás, internetes</p>

	<p>értekezések gondolatainak; Kazinczy tevékenységének; a magyar felvilágosodás időszakának, irodalmi életének, néhány sajátosságának megismertetése; a nyelvújítási mozgalom jelentőségének tudatosítása.</p> <p>Jellemző stílusirányzatok, műfajok, verstípusok és versformák felismertetése, összefüggésben Csokonai és Berzsenyi életművének jellegével.</p>	<p>műfaji, formai és stiláris sokszínűsége A <i>Reményhez, A tihanyi Ekhóhoz, Az estve, Tartózkodó kérelem</i> alapján.</p> <p><i>Dorottya</i> mint vígeposz Berzsenyi Dániel portréja; jellemző műfajok, témák, életérzések költészetében. <i>A közelítő tél, A magyarokhoz I., Horác, Osztályrészem, Levéltöredék barátnémhoz</i> értelmezése.</p> <p>Csokonai és Berzsenyi hatása, továbbélése a későbbi magyar költészetben.</p> <p>Fogalmak: <i>nyelvújítás, irodalmi élet, művelődési program, értekezés, pictura, szentencia, ekhós vers, szimultán ritmus, bölcséleti óda, elégiko-óda, elégia, dal, episztola, létösszegzés, időszembesítő verstípus, antik strófaszervezetek</i></p>	<p>kommunikáció</p> <p><i>Földrajz:</i> a témakörhöz, az alkotókhoz kapcsolódó topológia</p> <p><i>Modern-kortárs irodalom:</i> intertextusok Csokonai és Berzsenyi művei kapcsán</p>
<p>Világirodalom – az európai irodalom a 19. század első felében (romantika, romantika és realizmus)</p> <p>12 óra</p>	<p>A nemzeti és az európai identitás erősítése. Eszmény és valóság viszonyának értelmezése. Embertípusok, életvezetési stratégiák, eszmei és erkölcsi törekvések értékelése.</p> <p>A romantika korstílus jellegének, jelentőségének, a romantika és a kritikus, realista szemlélet együtthatásának</p>	<p>A romantika irodalmának jellemzői (esztétikai elvek, művészi szabadság, stílus- és formajegyek; ironikus látásmód, groteszk minőség).</p> <p>Új műfajok, formák (pl. történelmi regény, bűnügyi történet, drámai költemény, verses regény).</p> <p>Társadalmi típusok (felesleges és karrierista hősök, hivatalnokok) megjelenése a</p>	<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> a romantika történelmi háttere.</p> <p><i>Mozgóképkultúra és médiaismeret:</i> a romantika, romantikus mai médiaértelmezése.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> a romantika művészete; William Blake illusztrációi, rézkarcai</p>

	<p>megértetése. Felkészítés a stiláris és hangnemi összetettség, az ironia és a groteszk befogadására. Információgyűjtés- és feldolgozás, szövegalkotás, értelmező képességek: házi olvasmány önálló feldolgozása, beszámoló készítése.</p>	<p>romantikával egyidejű, realista szemléletű művekben. Művek, szemelvények az angol/amerikai, francia, német és orosz irodalomból pl. Byron, Shelley, Keats; Poe; Victor Hugo, E. T. A. Hoffmann, Puskin vagy mások alkotásaiból; illetve Balzac, Stendhal, Gogol műveiből. A választott szerzőkhöz, művekhez kapcsolódó fogalmi ismeretek.</p> <p>Fogalmak:</p> <p><i>műfajkeveredés, hangnemi kevertség, groteszk, ironia, bűnügyi történet, történelmi regény, verses regény, spleen, dandyizmus, byronizmus, regényciklus, analitikus regény</i></p>	<p>Ének-zene: Verdi, Wagner operáinak részletei</p> <p><i>Kortárs filmművészet:</i> Julian Jarrold: Jane Austen magánélete (2007); James McTeigue: A holló (2012) című filmje (E. A. Poe-hoz);</p> <p><i>Mozgóképkultúra és médiaismeret, színház- és filmművészet:</i> Hugo / Balzac egy művének filmes / színházi adaptációja</p>
<p>Színház- és drámatörténet – Katona József: <i>Bánk bán</i> 7 óra</p>	<p>Élet-válaszutak a különböző helyzetekben és a figurák alakjában. A tettek és a szavak közötti viszony szerepének felismerése. A „nemzeti dráma” mint közös ismeret. A tragédiában megjelenített magánéleti és közéleti konfliktus értékelése.</p> <p>Felkészítés a <i>Bánk bán</i> olvasására, befogadására, értelmezésére (problematika, drámai szerkezet és nyelv,</p>	<p>Katona József: <i>Bánk bán</i> – sok szempontú műértelmezés. Pl.</p> <ul style="list-style-type: none"> • műfaji kérdések • források, hatások, nyelvezet • cselekményszálak (magánéleti és közéleti) • drámai alapszituáció • konfliktus(forrás)ok • a szereplők körei, Bánk összeomlása; a címszereplő megítélésének változatai; • felépítés, szerkezeti megoldások (az V. felvonás mint középpont) 	<p><i>Történelem és állampolgári ismeretek:</i> a mű háttértörtének történelmi vonatkozásai</p> <p><i>Dráma és tánc:</i> színpadi karakterek megjelenítése</p> <p><i>Etika:</i> megfelelés az elvárt társadalmi szerepeknek</p> <p><i>Ének-zene:</i> operafeldolgozás</p>

	sajátos lezárás, „megoldás”). Érvelő képesség: álláspontok megismerése, összevetése, értékelése.	tragikumfelfogások. Fogalmak: <i>vándorszínház, állandó színház, szerepkör, intrikus, naiva, késleltetés, drámai nyelv, klasszicizmus és romantika</i>	
Magyar irodalom a 19. század első felében – portrék: Kölcsey Ferenc, Vörösmarty Mihály 17 óra	Törekvés a társadalmi, közösségi és egyéni konfliktusok, kérdésfelvetések szellemi háttérének megértésére, a morális gondolkodásra és ítéletalkotásra. A nemzeti romantika sorskérdéseinek elemzése. Az alkotók műveiben megjelenített egyéni és nemzeti sorsproblémák megértése és értékelése. A reformkor–nemzeti romantika–népiesség fogalmak tartalmának, szerepének és jelentőségének felismertetése. Kölcsey- és Vörösmarty-művek befogadásának, értelmezésének elősegítése, jelentőségük megértése, elfogadása. A kreativitás, a képzelőerő, a képzettársítási képesség fejlesztése.	Magyar irodalmi élet a 19. század első felében; orgánumok, folyóiratok, alkotói csoportok. A reformkori nemzeti romantika. A népiesség programjai. Kölcsey Ferenc alkotói portréja; közéleti szerep, egyéni és közösségi sors. <i>Hymnus; Elfojtódás; Vanitatumvanitas; Zrínyi dala; Zrínyi második éneke.</i> Értekező prózája: <i>Parainesis</i> (részlet) Vörösmarty Mihály portréja. Romantikus világlátás, tematika és képalkotás lírában és drámában a <i>Szózat; A Guttenberg-albuma; Előszó; Gondolatok a könyvtárban; A vén cigány, Az emberek</i> alapján, illetve a <i>Csongor és Tünde</i> értelmezésével (pl. alapkérdések, értékszerkezet, motívumok, archetípusok, műfaji sajátosságok: mesejáték/drámai költemény, mesedráma).	<i>Vizuális kultúra; ének-zene:</i> a magyar romantika más művészeti ágakban; népdalok <i>Földrajz:</i> az alkotókhöz kapcsolódó topológia <i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> a reformkori művelődés és társadalmi élet

		<p>Fogalmak:</p> <p><i>irodalmi élet, népköltészet, népdalgyűjtés; nemzeti himnusz, értekezés, intelem, értékszembesítő és időszembesítő verstípus, rapszódia, romantikus irónia, drámai költemény</i></p>	
<p>Életmű – Petőfi Sándor</p> <p>16 óra</p>	<p>A lírai beszédmód változatainak értelmezése; Petőfi jellemző témáinak, műfajainak, poétikai megoldásainak, versformáinak megkülönböztetése, jellemző hangnemeinek (pl. humor és irónia) befogadása. A kreativitás, a képzelőerő, a képzettársítási képesség fejlesztése.</p> <p>Felkészítés önálló műértelmezés megfogalmazására. Petőfi műveiről szóló vélemények, elemzések értelmezésére, kritikus befogadására.</p>	<p>Petőfi Sándor életműve. Pályaszakaszok (életérzések, költői magatartás) és jellemző alkotások.</p> <p>A népi szemléletmód hatása; romantika és népiesség.</p> <p>Témák: szerelem, táj, ars poetica, versciklusok; lírai műfajok (dalok, helyzetdalok, ódák, elégiák, rapszodiák) líratípusok (tájlíra, forradalmi látomásvers) és versformák változatossága;</p> <p><i>A borozó; Megy a juhász a számaron...; ;A puszta, télen; A XIX. század költői; Európa csendes, újra csendes...; Reszket a bokor, mert...; Szeptember végén; Minek nevezzetek?; Felhők ciklus néhány epigrammájának elemző feldolgozása.</i></p> <p>Verses epika (pl. <i>A helység kalapácsa</i> mint eposzparódia; és/ vagy <i>Az apostol</i></p> <p>Utalás egy-egy téma, motívum, poétikai jellemző kortárs irodalmi megjelenítésére; az</p>	<p><i>Hon és népismeret:</i> Petőfi emlékhelyek</p> <p><i>Földrajz:</i> Petőfi életútjának topológiája</p> <p><i>Vizuális kultúra; énekzene:</i> a romantika művészete, Petőfi művek feldolgozásai (hangoskönyv, színház, rajzfilm, dal, művészi interpretációk)</p> <p><i>Modern-kortárs irodalom:</i> Petőfi költészetének hatása</p>

		<p>evokáció, az intertextualitás néhány példája.</p> <p>Fogalmak:</p> <p><i>népiesség, elbeszélő költemény, versciklus, helyzetdal, életkép, hangulatlíra, tájlíra, látomásköltészet, ars poetica, komikus eposz, költői szerep, váteszköltő</i></p>	
<p>Látásmód – Jókai Mór</p> <p>8 óra</p>	<p>A Jókai-regényekben fölmutatott erkölcsi, egyéni és nemzeti-közösségi problémakörök felismerése. Értékek és szerepek konfliktusai.</p> <p>Jókai művének/műveinek ismeretében, azok olvasására építve beszélgetés, vita a korabeli és a mai olvasóközönség befogói elvárásainak különbségéről, a különbség megértése. A befogadói horizont tágítása: Jókai alkotásmódjának jellemzői, a romantikus ábrázolásmód sajátosságai és a romantikus regény jellemző műfaji változatai. Felkészítés egy regény sokoldalú megközelítésére, önálló véleménykifejtésre. A történetmondás képességének fejlesztése.</p>	<p>Jókai alkotásainak jellemzői, műfaji változatok az életművében; regényírói művészetének sajátosságai a romantikus prózaepika jegyében.</p> <p>Jókai Mór: Az arany ember elemző értelmezése sok szempontú megközelítéssel,</p> <p>pl.: a romantika és realizmus megjelenési formái; műfaji változat; szerkezet, jellemábrázolás, elbeszéléstechnika, nézőpont, közlésformák; hangnemi és motivikus összetettség, „sziget motívum” továbbélése</p> <p>Problémafelvetés: természet és civilizáció, bűn és büntetés, kettős jellem</p> <p>Fogalmak:</p> <p><i>történelmi regény, vallomásregény, epizód, leírás, utópia, humor, anekdota</i></p>	<p><i>Hon és népismeret; történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek; vizuális kultúra; ének-zene: a romantika művészete.</i></p> <p><i>Mozgóképkultúra és médiaismeret: Jókai-művek filmes feldolgozásai.</i></p> <p><i>Földrajz: a regény/ek topológiája.</i></p>

<p>Gyakorlás, ismétlés</p> <p>10 óra</p>			
--	--	--	--

<p>A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén</p>	<p>A tanuló szóbeli és írásbeli kommunikációs helyzetekben alkalmazza a művelt köznyelv (regionális köznyelv), illetve a nyelvváltozatok nyelvhelyességi normáit. Képes a beszédhelyzetnek, témának, célnak, közönségnek megfelelő szóbeli és írásbeli megnyilatkozásra. Képes szöveghű, értelmező felolvasásra, olvasható, rendezett írásra.</p> <p>Rendszeresen használja a könyvtárat, ide értve a különféle (pl. informatikai technológiákra épülő) információhordozók használatát is. Képes arra, hogy önállóan eligazodjon az információk világában; értelmesen tudj élni az önképzés lehetőségeivel. Értő módon használja a tömegkommunikációs, illetve az audiovizuális, digitális szövegeket.</p> <p>Bizonyítja különféle szövegek megértését a szöveg felépítésére, grammatikai jellemzőire, témahálózatára, tagolására irányuló elemzéssel. Össze tudja foglalni a szöveg tartalmát, tud önállóan jegyzetet és vázlatot készíteni. Képes az olvasott szöveg tartalmával kapcsolatos véleményét szóban és írásban megfogalmazni, indokolni. Képes szövegek kapcsolatának és különbségének felismerésére és értelmezésére, e képesség alkalmazására elemző szóbeli és írásbeli műfajokban. Fel tudja ismerni a szépirodalmi és nem szépirodalmi szövegekben megjelenített értékeket, erkölcsi kérdéseket, motivációkat, magatartásformákat.</p> <p>Ismeri a hivatalos írásművek jellemzőit, képes önálló szövegalkotásra ezek gyakori műfajaiban. Képes definíció, magyarázat, prezentáció, egyszerűbb értekezés (kisértékezés) készítésére az olvasmányjaival, a felvetett és tárgyalt problémákkal összefüggésben, maga is meg tud fogalmazni kérdéseket, problémákat. Alkalmazza az idézés szabályait és etikai normáit.</p> <p>Ismeri a magyar nyelv rendszerét, képes a grammatikai, szövegtani, jelentéstani, helyesírási jelenségek önálló fölismerésére, a tanultak tudatos alkalmazására.</p> <p>Tudja alkalmazni irodalmi alkotások műfaji természetének megfelelő szövegfeldolgozási eljárásokat, megközelítési módokat. Képes órai eszmecserében, vitában, érvelésben az irodalmi művekben megjelenő álláspontok azonosítására, követésére, megvitatására,</p>
--	---

	<p>összehasonlítására, eltérő vélemények megértésére, saját véleménye újrafogalmazására.</p> <p>Képes tudásanyagának megfogalmazására, előadására a magyar és a világirodalom kiemelkedő alkotóiról, az olvasott, feldolgozott művekről.</p> <p>Be tudja mutatni a tanult stíluskorszakok, irányzatok sajátosságait.</p> <p>Képes a feldolgozott epikai, lírai és drámai művek főbb jellemzőinek bemutatásra, a művek jelentésének, erkölcsi tartalmának tárgyyszer, lényegre törő ismertetésére, értelmezésére.</p> <p>Képes memoriterek szöveghű tolmácsolására a szövegfonetikai eszközök helyes alkalmazásával, tudatos szövegmondással.</p>
--	--

Tematikai egységek felosztása

Magyar nyelv

11. évfolyam

Tematikai egység címe	Órakeret
Nyelv és társadalom	9 óra
Retorika	12 óra
Kommunikáció	4 óra
Szövegalkotás	7 óra
Összefoglalásra, gyakorlásra, ismétlésre szánt órakeret	4 óra
Az összes óraszám	36 óra

12. évfolyam

Tematikai egység címe	Órakeret
Általános nyelvészeti ismeretek	4 óra
Pragmatikai ismeretek	7 óra
Nyelvtörténet	8 óra
Ismeretek a nyelvről	9 óra
Összefoglalásra, gyakorlásra, ismétlésre szánt órakeret	2 óra
Az összes óraszám	30 óra

Tematikai egységek felosztása

Irodalom

11. évfolyam

Tematikai egység címe	Órakeret
Életmű – Arany János	14 óra
Színház- és drámatörténet – Madách Imre: <i>Az ember tragédiája</i>	10 óra
Világirodalom – az európai epika és líra a romantika után (19. sz. második fele)	15 óra
Színház- és drámatörténet – az európai dráma és színház a 19. sz. második felében	8 óra
Magyar irodalom a 19. század második felében – portré: Mikszáth Kálmán	10 óra
Magyar irodalom – a <i>Nyugat</i> és első nemzedéke	12 óra
Életmű – Ady Endre	16 óra
Portré – Móricz Zsigmond	9 óra
Látásmódok: Karinthy Frigyes, Krúdy Gyula	8 óra
Gyakorlás, ismétlés	6 óra
Az összes óraszám	108 óra

12. évfolyam

Tematikai egység címe	Órakeret
Életmű – Kosztolányi Dezső	10 óra
Életmű – Babits Mihály	12 óra
Világirodalom – avantgárd irányzatok, a magyar avantgárd	8 óra
Életmű – József Attila	12 óra
Világirodalom – epikai és lírai törekvések a 20. században és a kortárs irodalomban	8 óra
Színház- és drámatörténet – a 20. századi és a kortárs drámairodalom néhány törekvése	6 óra
Portré – Radnóti Miklós	6 óra
Portrék – Szabó Lőrinc, Márai Sándor, Pilinszky János, Weöres Sándor, Ottlik Géza	15 óra
Látásmódok – Illyés Gyula, Németh László, Örkény István, Nagy László	12 óra
Művelődéstörténeti, irodalomtörténeti tájékozódás – Portrék, látásmódok a 20. század magyar irodalmából (választható szerzők, művek)	8 óra
Portrék, látásmódok a kortárs irodalomból (választható szerzők, művek)	10 óra
Regionális kultúra	2 óra
Az irodalom határterületei	4 óra
Gyakorlás, ismétlés	7 óra
Az összes óraszám	120 óra

11–12. évfolyam

A magyar nyelvi képzés célja a szövegelemzési jártasság fokozatos bővítése a tanult szövegtani, jelentéstani, stilisztikai, retorikai ismeretekkel; a kritikai érzék továbbfejlesztése különféle műfajú és témájú és megjelenésű (pl. multimédiás-digitális, audiovizuális) szövegek értelmezésében, szerkezeti és stiláris minőségének értékelésében, saját szövegek alkotásában.

A tevékenységek iránya kiterjed a nyelvi norma és a társadalmi igény összefüggéseinek vizsgálatára, a saját nyelvhasználat kontrolljára; a kommunikációs helyzetnek megfelelő nyelvváltozatok szókincsének, elem- és szabálykészletének tudatos használata. A nyelvi tudatosság fejlesztésének része a helyesírási ismeretek kibővítése. A tanulási képesség továbbfejlesztése, az önálló adatgyűjtés módszereinek kiegészítése a könyvtári katalógusok, bibliográfiák használata mellett a számítógépes adatbázisokkal, az internet kínálta lehetőségekkel.

A nyelvi képzés életszerű, gyakorlati tudásösszetevője a kommunikációs zavarok felfedezése, értelmezése, kezelési módok keresése.

A nyelvi magatartás és az általános nyelvi kultúra részeként cél a retorikai tudás növelése, ennek keretében néhány klasszikus és mai szónoki beszéd, értekezés műfaji jellemzőinek megfigyelése (szerkesztésmód, nyelvi kifejezésmód, retorikai eszközök használata); az érvelés technikájának megismerése és alkalmazása: érvek, ellenérvek felsorakoztatása. Mind a problémamegoldó gondolkodást, mind a kreativitást növeli, ha a tanuló ismeri a deduktív vagy induktív érvelést, a cáfolat módszereit; képes szónoklatnak, alkalmi beszédnek vagy ezek egyes részleteinek önálló kidolgozására. Retorikai tudását megfelelően képes használni a tanulásban és a társadalmi nyilvánosságban.

Elvárt a kellő tájékozottság a magyar nyelv rokonságáról, típusáról, helyéről a világ nyelvei között, továbbá a legfontosabb nyelvemlékeink (A *Tihanyi apátság alapítólevele*, *Halotti beszéd*, *Ómagyar Mária-siralom*) megismerése.

A nyelvi tanulmányok eredményeképpen a tanuló képes hosszabb fölkészülést igénylő szóbeli és írásbeli feladatokhoz adott, illetve önállóan kialakított szempontokat követő anyaggyűjtésre és válogatásra többféle forrásból, jegyzet, vázlat, hivatkozás, forrásjegyzék készítésére.

A nyelvtörténeti és leíró nyelvtani ismeretek birtokában kész felelős magatartásra a magyar nyelv értékeinek őrzésében. A magyar nyelv rendszeréről, a beszédnek a társadalomban és az egyén életében betöltött szerepéről tanultak áttekintésével fölkészül az érettségire és a továbbtanulásra.

Az irodalomtanítás alapvető célja irodalmi művek olvasása, értelmezése, megvitatása. A műveltségépítés szempontja a hagyományos műnemi és műfaji keretek átalakulásának, megszűnésének megfigyelése, megnevezése és értelmezése: új regénytípusok és regényszerkezetek, a tárgyias líra, az összetett hangneműség, a groteszk és az irónia szerepének megértése.

Az irodalmi olvasmányok jellegéből következően fejlesztési cél a magyar és az európai hagyományok és a modernség együtthatásának, egyedi megjelenési formáinak észrevétele, megnevezése az életművekben, az egyes alkotásokban; stílusirányzatok jellemző, esetleg mozgalomszerű vonásainak bemutatása néhány irodalmi és képzőművészeti alkotásban; a tárgyalt korszak stílusirányzati sokszínűségének megismerése, az egyes irányzatok egymás mellett éléséből néhány következtetés megfogalmazása.

Az irodalomértést elmélyítő, az önkifejezést, a gondolkodást támogató tevékenység művek összehasonlítása adott tematikai, poétikai szempont követésével szóban és írásban; nagyepikai és drámai művek szóbeli és írásbeli (pl. prezentáció) bemutatása különböző nézőpontból, illetve különféle címzetteknek, önálló műelemzés készítése közösen fel nem dolgozott kispikái és lírai alkotásról többféle elemzési szempont alkalmazásával. Mind az érvelő lépcsőket, mind a szociális kompetenciák, mind az erkölcsi

gondolkodás fejlesztését támogatja a jellemző hőstípusok, jellegzetes élethelyzetek, konfliktushelyzetek (pl. szerelem, megbocsátás, felnőtté válás, bűn, bűnhődés, hazugság, kiszolgáltatottság), személyiségdilemmák felfogása, értelmezése, megvitatása.

Az ítélőképesség, az erkölcsi, esztétikai és történeti érzék fejlesztését célozza néhány szerző és mű utóéletének, hatásának megfigyelése az irodalmi hagyományban, a kortárs irodalomban, más művészeti ágakban.

Alapvető irodalomszemlélet az irodalmi művek egymásra utaltságának megértése és ennek példáiként az irodalmi szövegek összekapcsolódását bizonyító szövegek gyűjtése, megfigyelése, a rájátszás, az evokáció, intertextualitás, reflexió példáinak elemzése, végül annak néhány példával való bizonyítása, hogy az irodalom egyrészt folyamatos, másrészt történetileg változó hagyomány. E témakörbe tartozó tevékenység műfaji, poétikai fogalmak változó jelentésének megfigyelése, bizonyítása, a szépirodalom nyelvének megváltozását jelző jelenségek megfigyelése. Az önálló ismeretszerzés elengedhetetlen feltétele a rendszeres könyvtárhasználat (ide értve az internet adta lehetőségeket is), azaz az ismeretterjesztő (például műelemző, művelődéstörténeti, művészettörténeti, nyelvészeti) irodalom – audiovizuális, digitális források – alkotó felhasználása feljegyzés, beszámoló, értekezés, kiselőadás, hozzászólás, prezentáció formájában. E tevékenység része a hosszabb főkészülést igénylő szóbeli és írásbeli feladatokhoz adott, illetve önállóan kialakított szempontokat követő anyaggyűjtés és válogatás többféle forrásból, jegyzet, vázlat, hivatkozás, forrásjegyzék készítése.

Az önálló tájékozódás igényével is összefügg a nyitottság a jelenkori irodalmi szövegek befogadásában, megértésében a szokatlan szerkezetű, nyelvhasználatú művek, a magyar és az európai szöveghagyományt újraíró, újraértelmező művek befogadása iránt. E témakörben is kívánatos a tájékozódás a kortárs irodalmi nyilvánosságban, például antológiákban, az irodalmi ismeretterjesztés (könyvajánlás, könyvismertetés) műfajaiban, a televíziós, a filmes adaptáció néhány kérdésében.

Cél az irodalom határterületeihez tartozó modern kori alkotások feldolgozása, egy-két tipikus írott, digitális és filmes-audiovizuális műfaj megismerése. A kortárs irodalmi élethez tartozik az irodalom megjelenéseinek kutatása, felismerése más közegekben (pl. filmen, rajzfilmen, televízióban, képregényben, hangzó közegben – pl. hangoskönyv, rádiójáték, megzenésített vers –, digitális közegben – pl. internetes közlés, multimédiás kiadás –); az adaptáció, a műfajcsere jelensége, jellegzetes megoldásai a posztmodern, kortárs magas művészeti és szórakoztató művekben. Fontos feladat a szórakoztató irodalom hatásának, vonzerejének és csapdáinak értelmezése (pl. tipikus műfajainak, helyzeteinek, motívumainak bemutatása, kultuszalkotások megismerése).

A továbbtanulásra való főkészülésként feladattá tehető egyéni „kutatómunka” alapján nagyobb lélegzetű dolgozat megírása, prezentáció készítése a könyvtárhasználat, digitális források alkalmazása, szakszerű anyaggyűjtés, rendezés, kidolgozás, forrásjelölés tudásanyagának hasznosításával; tematikus tájékozódás nyomtatott és elektronikus ismeretterjesztő információforrásokban (például irodalmi adatbázisok, CD-ROM, magyar elektronikus könyvtár), irodalmi és más kérdések megvitatásához információk kiválasztása és újrarendezése.

A szűkebb régióhoz, településhez, a hazához való kötődés érzését erősíti a tájékozódás a régió, a település kulturális, irodalmi hagyományaiban a helyi kultúraközvetítő intézmények körében.

Magyar nyelv
11. évfolyam

1 óra/hét (évi 36 óra)

Tematikai egység + órakeret	A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Ismeretek, fogalmak	Kapcsolódási pontok
<p>Nyelv és társadalom 9 óra</p>	<p>A nyelvhasználat társadalmi jelenségként való szemlélete. Nyelvi tudatosság növelése: a saját és a közvetlen környezet nyelvhasználatának azonos és eltérő vonásainak, valamint nyelvjárási szövegek jellemzőinek megfigyelése. Rendszerező, szintetizáló képesség fejlesztése: a tömegkommunikáció, valamint az információs társadalom nyelvhasználatra gyakorolt hatásának megfigyelése, érvek, adatok értelmezése.</p>	<p>Nyelvi sokszínűség, nyelvi tolerancia. Nyelvünk helyzete a határon túl. Hazánkban élő nemzetiségek nyelvhasználatára. A nyelvi tervezés elvei és feladatai. A nyelv művelés fogalma, kérdései, feladata, színterei; a nyelvi norma. A nyelvváltozatok rendszere, a vízszintes és függőleges tagolódásuk. A köznyelv jellemzői, használati területe. A nyelv társadalmi tagolódása szerinti csoportnyelvek, azok jellemző használati köre, szókinése. A szleng és az argó fogalma, kialakulásuk, jellemző előfordulásuk, funkciójuk. A nyelv területi tagolódása: a leggyakoribb nyelvjárásaink jellemzői, területi megjelenésük, a regionális köznyelv jellemzői. A határon túli magyar nyelvhasználat főbb adatai, tendenciái, a kétnyelvűség, kettősnyelvűség, kevert nyelvűség kérdései. A nyelvváltozatot bemutató nyomtatott és elektronikus források (pl. szótárak, kézikönyvek, adatbázisok, honlapok) tanulmányozása. A tömegkommunikáció, valamint az információs társadalom hatása a nyelvhasználatra.</p> <p>Fogalmak: <i>Nyelvi tervezés, nyelvpolitika,</i></p>	<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> történelmi nemzetiségek, bevándorló magyarság, szórványmagyarság kialakulásának történelmi, társadalmi okai, tendenciái.</p> <p><i>Mozgókép kultúra és médiaismeret:</i> az információs társadalom, mediatizált nyelvhasználat.</p> <p><i>Földrajz:</i> a nyelv területi tagolódása.</p>

		<p><i>nyelvművelés, nyelvtörvény, norma.</i></p> <p><i>Nyelvváltozat.</i></p> <p><i>Vízszintes és függőleges tagolódás (standard köznyelv, társalgási nyelv, irodalmi nyelv, dialektus, szociolektus).</i></p> <p><i>Nyelvjárás, regionális köznyelv, tájszó.</i></p>	
<p>Retorika</p> <p>12 óra</p>	<p>A klasszikus retorika alapfogalmainak megismertetése, ezek alkalmazása a tanulók életével, mindennapjaival összefüggő nyilvános megszólalásokban.</p> <p>A hatásos érvelés technikájának, a legfőbb érvelési hibáknak a megismertetése.</p> <p>Önálló beszéd megírásához, annak a hatásos előadásához szükséges nyelvi, gondolkodási képességek fejlesztése.</p>	<p>A kulturált vita, véleménynyilvánítás gyakorlása.</p> <p>A szónok tulajdonságai, feladatai.</p> <p>A szónoki beszéd kommunikációs funkciói.</p> <p>A beszéd felépítése, a beszéd megszerkesztésének menete az anyaggyűjtéstől a megszólalásig.</p> <p>Az érv felépítése.</p> <p>Az érvelés logikája, technikája; az érvek elrendezése.</p> <p>Az érvelési hibák.</p> <p>A cáfolat módszerei.</p> <p>A kiselőadás és a vizsgafelelet felépítése.</p> <p>A hatásos előadásmód eszközei.</p> <p>Az előadás szemléltetésének módjai: bemutatás, prezentáció stb.</p> <p>A hatásos meggyőzés és véleménynyilvánítás nyelvi (mondat- és szövegfonetikai eszközök) és nem nyelvi kifejezésbeli eszközei a különféle szövegműfajokban, az audiovizuális és multimédiás közlés különböző formáiban.</p> <p>A hivatalos felszólalás, hozzászólás gyakorlása különböző helyzetekben.</p> <p>Monologikus szöveg (előadás,</p>	<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> antik szónokok, neves magyar szónoklatok (pl. Kölcsey, Kossuth, Deák).</p> <p><i>Közéleti megnyilatkozások retorikája.</i></p> <p><i>Mozgóképkultúra és médiaismeret:</i> a meggyőzés, befolyásolás, a hatás eszközei.</p> <p><i>Dráma és tánc:</i> a színpadi beszéd retorikai elemei, klasszikus monológok értelmezése.</p> <p><i>Matematika:</i> bizonyítás, érvelés, cáfolat.</p>

		<p>beszéd) és memoriter kifejező tolmácsolása.</p> <p>Fogalmak:</p> <p><i>Retorika, szónok, szónoklat, beszéd fajta (bemutató, tanácsadó, törvényszéki), alkalmi beszéd, meggyőző szövegműfaj (vita, ajánlás). Szónoklat, bevezetés (az érdeklődés felkeltése, a jóindulat megnyerése, témamegjelölés), elbeszélés, érv, cáfolat, befejezés (összefoglalás, kitekintés). Érv, tétel, bizonyítás, összekötőelem. Érvelés, indukció, dedukció.</i></p>	
<p>Kommunikáció 4 óra</p>	<p>A különböző kommunikációs színtereknek és helyzeteknek megfelelő nyelvi és nem nyelvi jelek használata. A kommunikációs zavarok felismerésére és feloldására néhány taktika elsajátítása. A manipulációs szándékok felismerése.</p>	<p>Megfelelő stílus és magatartás megtalálása ismeretlen kommunikációs helyzetben is. Kommunikációs zavarok felfedezése, elhárítása. A mindennapi társalgásban, a nyilvános kommunikációs színtereken, valamint az internetes felületeken előforduló manipulációs szándékok, hibás következtetések felismerése. A reklámok, internetes felületek verbális és nem verbális közlési szándékának felismerése.</p> <p>Fogalmak:</p> <p><i>Kommunikációs zavar. Manipuláció.</i></p>	<p><i>Mozgókép-kultúra és médiaismeret: reklám, meggyőzés, manipuláció.</i></p> <p><i>Vizuális kultúra: képi közlés.</i></p> <p><i>Dráma és tánc: szituációk, dialógusok értelmezése.</i></p>

<p>Szövegalkotás 7 óra</p>	<p>Gondolkodásfejlesztés, az önkifejezés fejlesztése: a papíralapú és elektronikus szövegek eltérő és hasonló jellemzőinek megfigyelése. A szövegalkotási képesség fejlesztése: a megismert szövegtípusokban a közlés céljának, a helyzetnek megfelelő stílusban történő szövegalkotás. Esszéírási gyakorlatok.</p>	<p>Lényegre törő, világos fölépítésű, információban gazdag, kifejtett szöveg alkotása a tájékoztató, érvelő, meggyőző, vitázó közlésformák valamelyikében (pl. digitális formában, multimédiás kiegészítésekkel). Kreatív gyakorlatok a mondat- és szövegszerkezet stiláris lehetőségeinek, a szavak hangulatának, stílusértékének, nyelvrétegbeli stiláris különbségének figyelembevételével. Az érvelő esszé szerkezete.</p> <p>Fogalmak:</p> <p><i>Szövegalkotás, szövegszerkesztés, érvelő esszé</i></p>	<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek: esszéírás.</i></p> <p><i>Informatika: szövegszerkesztési, könyvtárhasználati, információkeresési ismeretek.</i></p>
<p>Összefoglalásra, gyakorlásra, ismétlésre szánt órakeret 4 óra</p>			

Irodalom
11. évfolyam

3 óra / hét (évi 108)

Tematikai egység + órakeret	A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Ismeretek, fogalmak	Kapcsolódási pontok
<p>Életmű - Arany János 14 óra</p>	<p>Az Arany-életműben felvetett erkölcsi, magatartásbeli kérdések felvetése és értelmezése. A lírai beszédmód változatainak értelmezése; korszakjellemező beszédmódok néhány jellegzetes alkotásának összevetése, az életmű főbb alkotói korszakainak, Arany költői szerepének, költészete jellegének megismertetése. Műelemzés, értelmezés: Arany jellemző lírai témái, műfajai, poétikai megoldásai, versformái és néhány verses epikai alkotása. Felkészítés lírai és epikai alkotások önálló értelmezésének megfogalmazására, a művekről szóló vélemények, elemzések értelmezésére, kritikus befogadására.</p>	<p>Arany János életműve. Pályaszakaszok (életérzések, költői magatartások) és jellemző alkotások.</p> <p>A romantika utáni költőszerep-lehetőségek és lírai tendenciák.</p> <p>Jellemző lírai tematika (pl. ars poeticák), hangnemek, műfajok (pl. elégiko-óda, elégia) és szerkesztésmód, verstípusok (pl. idő- és értékszembeállítás, létösszegzés) a nagykorósi és a kései költészetben (<i>Letésem a lantot, Kertben, Epilogus</i>).</p> <p>A ballada műfaji sajátosságai; tematikus és szerkesztésmódbeli különbségek a két balladakorszak alkotásaiban (<i>A walesi bárdok, Ágnes asszony / Szondi két apródja, Tengeri-hántás / Tetemre hívás</i>).</p> <p>A <i>Toldi estéje</i> elemző bemutatása pl.</p> <ul style="list-style-type: none"> • keletkezés • Toldi jelleme • szerkezet • nyelvezet <p>alapján.</p> <p>Utalás egy-egy téma, motívum, poétikai jellemző kortárs irodalmi megjelenítésére; az evokáció, az intertextualitás néhány példája.</p> <p><i>Kulcsfogalmak/ fogalmak</i></p>	<p><i>Informatika:</i> könyvtári és internetes tájékozódás</p> <p><i>Etika:</i> bűn, bűnhődés, büntetés, testvérféltékenység</p> <p><i>Mozgóképkultúra és médiaismeret:</i> Zichy Mihály illusztráció az Arany-balladákhöz;</p>

		<i>elbeszélő költemény és verses regény, ballada, ütemhangsúlyos és időmértékes formák (és együtthatásuk), verstípusok (idő- és értékszembesítés, létösszegzés)</i>	
Színház- és drámatörténet – Madách Imre: Az ember tragédiája 10 óra	Az emberi létezés alapkérdéseinek értelmezése. Annak belátása, hogy a küzdés és a ráhagyatkozó hit egymás erősítői az ember életében. Olvasás, szövegelemzés, beszélgetés révén a mű megértésének támogatása (a tragédia műfaji változatának jellemzői, filozófiai, bölcséleti tartalmak), sajátos drámai hősei; többféle világfelfogás egyidejű létezése; a drámai költemény mibenléte). Műértelmezés többféle megközelítésből.	Madách Imre: <i>Az ember tragédiája</i> – sok szempontú műértelmezés. A drámai költemény műfajának következménye a szerkezetre és hősökre. Felépítés (cselekményszerkezet: biblikus / keret- és történeti színek, személyiségközpontúan / lírai szerkezet: tematikus, szétválás-sorozat). Problematika, történelemszemlélet, bölcséleti háttér (szabadelvűség és pozitívizmus). Az idő, tér, anyag szerepe az emberiség és különböző szellemi irányok történetében. <i>Kulcsfogalmak/ fogalmak</i> <i>drámai költemény, lírai dráma, bölcséleti mondanivaló, falanszter, ellenutópia, pozitívizmus, hegeli triáda (tézis, antitézis, szintézis)</i>	<i>Etika; filozófia:</i> filozófiai irányzatok a 19. században. <i>Dráma és tánc:</i> színházművészet, a mű színrevitele, dramatikus játékok <i>Vizuális kultúra:</i> illusztrációkészítés a Tragédia színeire; Zichy Mihály illusztrációi <i>Informatika:</i> tájékozódás a <i>Tragédia</i> hazai és nemzetközi színházi előadásairól, fordításairól, adaptációiról <i>Színház- és filmművészet, mozgóképkultúra és médiaismeret:</i> a <i>Tragédia</i> színházi, rajzfilmes és filmes adaptációi <i>Modern és kortárs és alkalmazott irodalom:</i> Karinthy Frigyes: <i>Az emberke tragédiája</i> ; Belga: <i>Az ember tragédiája</i> (dalszöveg)
Világirodalom – az európai epika és líra a romantika után (19. sz. második	A környezet és származás hatása a hősök karakterére. Különböző világlátású művekben megjelenített	A realista és naturalista epika jellemzői (esztétikai elvek, tematika, látásmód, stílus- és formajegyek) a 19. század közepétől; a	<i>Vizuális kultúra; ének-zene:</i> impreszionizmus, szimbolizmus más művészeti ágakban

<p>fele)15 óra</p>	<p>témák, élethelyzetek értelmezése, a megjelenített erkölcsi, világképi és esztétikai problémák mérlegelése és értékelése. Az epikában a romantika és realizmus együtthatásának, folytonosságának felismertetése, a realista és naturalista stílusirányzat jellemzőinek értelmezése. Felkészítés világirodalmi alkotások önálló értelmezésére, stílusirányzatok jellemzői jegyeinek felkutatására.</p>	<p>prózaepika újításai (nézőpontok, síkváltások, időszerkezet, polifónia; új műfaji változatok) a kis- és nagyepikában.</p> <p>Impresszionizmus, szimbolizmus és a lírai műnem megújítása (pl. a személyiség, a lírai közvetlenség háttérbe szorulása, a látomás felszabadítása, objektívizálódás).</p> <p>Művek és / vagy szemelvények az angol/amerikai, francia, német és orosz irodalomból Flaubert: <i>Bovaryné</i>; Lev Tolsztoj: <i>Ivan Iljics halála</i> Dosztojevszkij: <i>Bűn és bűnhődés</i> (részlet) Csehov A csinovnyik halála, illetve Baudelaire, Verlaine, Rimbaud egy-egy műve. A választott szerzőkhöz, művekhez kapcsolódó fogalmi ismeretek.</p> <p><i>Kulcsfogalmak/ fogalmak</i> <i>realizmus, naturalizmus, impresszionizmus, szimbolizmus; eszmeregény, polifonikus regény, tolsztojánizmus, regényciklus, l'art pour l'art, kötetkompozíció, hangulatlíra, prózavers, szabad vers, objektív líra, tárgyvers</i></p>	<p><i>Mozgóképkultúra és médiaismeret: a tanult irodalmi alkotások filmes adaptációi</i></p> <p><i>Vizuális kultúra: könyvborító / illusztrációkészítés</i></p>
<p>Színház- és drámatörténet – az európai dráma és színház a 19. sz. második felében 8 óra</p>	<p>A személyiség tisztelete. A megjelenített élethelyzetek, konfliktusok értő és felelős megítélése, például az élethazugság témakörének morális vonatkozásai különböző művekben. A férfi-női</p>	<p>Az európai dráma és színház a 19. sz. második felében – a korszak drámairodalmának újdonságai és két drámai alkotás, két szerző dramaturgiája.</p> <p>Egy drámai mű elemzése a 19. század második feléből</p>	<p><i>Dráma és tánc: színháztörténet</i></p> <p><i>Etika: a szerzői problémafelvetések etikai szempontú megvitatása, értékelése; férfi és nő szerepének társadalmi</i></p>

	<p>társadalmi szerepek megértése. A romantika utáni drámatörténet néhány jellemző tendenciájának megvitatása, két jelentős szerző egy-egy alkotásának, figyelembevételével, újításaik, dramaturgiai sajátosságai bemutatása. A művekről, színházi előadásokról alkotott álláspontok értelmezése. Dramatikus játékok.</p>	<p>(pl. Ibsen: <i>A vadkacsa</i> – az ibseni dramaturgia sajátosságai, pl. az analitikus szerkesztésmód felújítása, középponti szimbólumok alkalmazása, reformátorok és rezonőrök, hangnemkeveredés stb.; a szerző problémafelvetése, pl. élethazugság).</p> <p>Egy Csehov-mű elemző bemutatása <i>Sirály</i> A csehovi dramaturgia sajátosságai (pl. a drámaiság fogalmi változása; drámaiatlan/lírai dráma; főszereplő-, konfliktusok és cselekmény-nélküliség; csoportképek/cselekvés-képtelenség; párhuzamos monológok/fedett dialógusok, ironikus látásmód); új műfaji változatok, új játéktípus.</p> <p><i>Kulcsfogalmak/ fogalmak</i></p> <p><i>drámaiatlan dráma, analitikus drámai szerkezet, párhuzamos monológ, élethazugság</i></p>	<p>megítélése; feminizmus</p> <p><i>Dráma és tánc, mozgóképkultúra és médiaismeret:</i> egy választott jelenet színpadra vitele / kisfilm készítése; a csehovi művek paródiái</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> jelmez és díszlet készítése a tanult műhöz</p>
<p>Magyar irodalom a 19. század második felében – portré: Mikszáth Kálmán 10 óra</p>	<p>Néhány alapvető emberi léthelyzet megismerése (élet és halál, család, férfi–nő, szerelem, gyermek, szülőföld, haza, törvény, bűn – bűnhődés – büntetés). Az elbeszélő és állásfoglalásának viszonya, elbeszélői nézőpontok az elbeszélő művekben. Annak belátása, hogy a régióhoz kötődés egyetemes emberi kérdések felvetését is jelentheti. A 19. sz. második fele magyar irodalmának</p>	<p>A 19. század második felének magyar irodalmából néhány szerző és mű(részlet) ismerete. Vajda János alkotói helyzete, költészetének jellemzői néhány műve (pl. <i>Húsz év múlva</i>, <i>A virrasztók</i>) alapján.</p> <p>A századvég és századelő novellisztikája Bródy Sándor: <i>Negyedik feleség</i> /</p> <p>Mikszáth alkotásainak jellemzői, témák, motívumok és műfaji változatok az</p>	<p><i>Filozófia:</i> a létre vonatkozó kérdések, etika, erkölcsfilozófia</p> <p><i>Etika:</i> Mikszáth műveiben felvetett erkölcsi kérdések megvitatása, pl. a kapcsolatok világa, törvény és lelkiismeret</p>

	<p>áttekintő megismertetése: sajátosságok, néhány jellemző tendencia. (Petőfi és a népiesség továbbhatása, a líra alakulása, a századvég novellisztikájának néhány darabja). Mikszáth alkotói portréjának közvetítése, alkotásmódjának jellemzői, a novellaelemző készség fejlesztése, a mikszáthi történetészövés megfigyelése, egy regény sok szempontú megközelítése.</p>	<p>életművében; írásművészetének sajátosságai, stíluszintézise. <i>A jó palócok</i> novelláinak világa (<i>Bede Anna</i> / című mű elemzése). Tót atyafiak novelláinak világa/Az a fekete folt/ Egy Mikszáth-regény (<i>Beszterce ostroma</i>) elemző értelmezése, sok szempontú megközelítéssel, pl. műfaji változat; szerkezet, jellemábrázolás, elbeszélés-technika, nézőpont, közlésformák, hangnemek; problematika (pl. megkésetttség, dzsentriábrázolás).</p> <p><i>Kulcsfogalmak/ fogalmak</i> <i>hangulatlíra, filozófiai dal, perdita kultusz, anekdotikusság, polifonikus szerkezet, parasztábrázolás, lélekábrázolás, tájábrázolás, balladai elemek, pletyka</i></p>	<p><i>Földrajz:</i> a földrajzi tér regionális szerveződése, a Mikszáth-regény/ek topológiája</p> <p><i>Kortárs irodalom:</i> Grecsó Krisztián mint a mikszáthi és móríci hagyomány folytatója</p>
<p>Magyar irodalom – a Nyugat és első nemzedéke 12 óra</p>	<p>Az európai és magyar irodalmi hagyományok és modernség irányainak összevetése, konfliktusai. A kozmopolitizmus és patriotizmus kérdésselvetései. Annak felismerése, hogy a magyar kultúra sokszínű törekvések együttese. Érvelő bemutatás: a <i>Nyugat</i> jelentősége a magyar kultúrtörténetben; a korban megismertetett stílusirányzatok, filozófiai, lélektani iskolák (Freud, Bergson) néhány jellemzőjének azonosítása. Értse egy</p>	<p>A <i>Nyugat</i> mint folyóirat és mozgalom; szerkesztési elvek, szerkesztők, kritikusok, nemzedékek; célkitűzések; filozófiai és stílusirányzatok hatása, megismertetése.</p> <p>Juhász Gyula költészetének sajátosságai (pl. impresszionizmus, nosztalgia, emlékezés, legalább egy műve, pl. <i>Milyen volt... / Anna örök</i>; életképszerűség, leíró jelleg, pl. <i>Tápai lagzi, Tiszai csönd</i>).</p> <p>Tóth Árpád lírájának jellemzői; tematikája, hangnemei, formái (magányélmény, elégikusság,</p>	<p><i>Vizuális kultúra; ének-zene:</i> impresszionizmus, szimbolizmus, szecesszió más művészeti ágakban</p> <p><i>Informatika:</i> dokumentumtípusok, hivatkozás</p> <p><i>Filozófia:</i> életfilozófiák, időproblémák</p>

	<p>folyóirat felépítését, tudjon benne tájékozódni.</p>	<p>impreszionizmus) pl. <i>Esti sugárkoszorú / Elégia egy rekettyebokorhoz / Meddő órán, Jó éjszakát!</i> alapján.</p> <p>Egy folyóirat (időszaki kiadvány) periodicitása, felépítése, folyóiratcikkek visszakeresése, hivatkozása.</p> <p>Utalás egy-egy téma, motívum, poétikai jellemző kortárs irodalmi megjelenítésére; az evokáció, az intertextualitás néhány példája.</p> <p><i>Kulcsfogalmak / fogalmak</i> <i>impreszionizmus, szimbolizmus, szecesszió</i></p>	
<p>Életmű – Ady Endre 16 óra</p>	<p>Annak megértése, hogy a kulturális hagyományhoz, a nemzethez kötődés, a sorsvállalás sokféle hangon és módon jelentkezik. A hazaszeretet és haladás kérdései.</p> <p>Ady költészetének befogadása: főbb alkotói korszakai, költői szerepe, költészetének jellege. Műelemzések, összpontosítva Ady jellemző kötetekre, szerkesztési módszereire, lírai témáira, poétikai megoldásaira. A kreativitás, a képzelőerő, a képzetársítási képesség fejlesztése. Önálló, több szempontú műértelmezések megfogalmazása a művekről szóló vélemények, elemzések értelmezésével is.</p>	<p>Ady Endre életműve. Kötet- és cikluskompozíció; költői szerepvállalás, az innováció szándéka. Klasszikus modernség, szecessziós-szimbolista látásmód; a versritmus megújítása.</p> <p>Meghatározó korszakok (pl. költői indulás, világháború), kötetek (pl. <i>Új versek, A halottak élné</i>), témák, motívumok (pl. magyarság, istenes, létharc, látomásszerű tájvers, ars poetica; élet-halál, hajó, ugar) alapján jellemző alkotásainak értelmezése <i>A Sion-hegy alatt; Góg és Magóg fia vagyok én...; Kocsi-út az éjszakában</i> és még 4-5 mű (memoriteretek is) pl. <i>A magyar Messiások; Hiszek hitetlenül Istenben; Párisban járt az Ősz; A Tisza-parton, A Szajna partján; A magyar Ugaron / A Hortobágy poétája;</i></p>	<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> társadalmi modernizáció, városiasodás, a modern újságírás</p> <p><i>Földrajz:</i> Ady- emlékhelyek topológiája</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> Ady-illusztrációk</p> <p><i>Mozgóképkultúra és médiaismeret:</i> Ady-versek interpretációi</p> <p><i>Informatika:</i> tájékozódás a Nyugat digitalizált változatában</p> <p><i>Modern és kortárs irodalom:</i> az Ady-kultusz hatása az irodalomra</p>

		<p><i>Héja-nász az avaron / Lédával a bálban / Elbocsátó, szép üzenet; Harc a Nagyúrral; Sípja régi babonának; Az eltévedt lovas; Emlékezés egy nyár-éjszakára stb.).</i></p> <p>Utalás egy-egy téma, motívum, poétikai jellemző kortárs irodalmi megjelenítésére; az evokáció, az intertextualitás néhány példája.</p> <p><i>Kulcsfogalmak/ fogalmak</i> <i>klasszikus modernség, szecessziós-szimbolista látásmód, tagoló vers, kötetkompozíció, ciklikus szerkesztés</i></p>	
<p>Portré – Móricz Zsigmond 9 óra</p>	<p>Móricz helyének, látásmódjának, kérdésfeltevéseinek, alkotásmódja jellemzőinek megismerése, alkotásainak több szempontú megközelítése; felkészítés önálló novellaelemzések megfogalmazására, megvitatására. A megjelenített létformák morális és társadalmi kérdései.</p>	<p>Móricz alkotásainak jellemzői, írásművészetének sajátosságai; naturalista és realista ábrázolásmódja.</p> <p>Tárgykörök, témák (pl. paraszti, dzscentri; szegénység) és műfaji változatok (novella, elbeszélés, történeti példázat, idill-típusú regény stb.). Novelláinak világa (legalább két mű elemzése, pl. <i>Tragédia, Barbárok</i>). Egy Móricz-regény (pl. <i>Úri muri / Rokonok / Az Isten háta mögött / Árvácska</i>) elemző értelmezése, sok szempontú megközelítéssel, pl. műfaji változat; szerkezet, jellemábrázolás, elbeszélés-technika, nézőpont, közlésformák, hangnemek, írói előadásmód; problematika (pl. vívódó hősök, dzscentri-ábrázolás).</p>	<p><i>Mozgóképkultúra és médiaismeret:</i> Móricz-művek filmes, televíziós adaptációi (pl. <i>Pillangó, Égi madár, Rokonok, Barbárok, Árvácska</i>)</p> <p><i>Kortárs irodalom:</i> Greco Krisztián mint a mikszáthi és móríci hagyomány folytatója</p>

		<p><i>Kulcsfogalmak/ fogalmak</i></p> <p><i>realista és naturalista</i> <i>ábrázolásmód, népi írók</i> <i>mozgalma</i></p>	
<p>Látásmódok: Karinthy Frigyes, Krúdy Gyula 8 óra</p>	<p>A nosztalgia és humor szerepe a műalkotásban és az ember önértelmezésében. A szereplőkkel, szituációkkal való azonosulás és mérlegelő kétség fejlesztése. Az alkotói életútra összpontosító bemutatás: Karinthy és Krúdy helye a korszakban; alkotás- és látásmódjuk jellemzői. Önálló tájékozódás, műválasztás, műértelmezések, összehasonlító elemzések.</p>	<p>Karinthy kisepikájának jellemzői választott novella (pl. <i>A cirkusz; Találkozás egy fiatalemberrel; Barabbás</i>) és a <i>Tanár úr kérem</i> karcolatgyűjtemény darabjai alapján. Humorfelfogása (humoreszkjei). Irodalmi karikatúrák (néhány, már megismert szerző /mű és paródiája) az <i>Így írtok ti</i> szemelvényei alapján.</p> <p>Krúdy Gyula írói világa, egyéni hangja legalább egy Szindbád-novella alapján (pl. <i>Negyedik út, Ötödik út</i>); anekdotikusság, az idő és az emlékezés formaalkotó szerepe. A Krúdy-művek atmoszférájának, témáinak, alakjainak, motívumainak megidézése (stílusimitációk, pl. Márai Sándor: <i>Szindbád hazamegy</i>; Huszárík Zoltán: <i>Szindbád</i>).</p> <p><i>Kulcsfogalmak/ fogalmak</i> <i>Humor, paródia, karcolat, novellaciklus, hasonmásalak, nosztalgia.</i></p>	<p><i>Mozgóképkultúra és médiaismeret:</i> Huszárík Zoltán <i>Szindbádja</i></p> <p>Karinthy műveinek filmes adaptációi, műveinek előadó-művészeti példái</p> <p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> urbanizáció, városi élet Budapesten</p>
<p>Gyakorlás, ismétlés 6 óra</p>			

Magyar nyelv
12. évfolyam

1 óra/hét (évi 36 óra)

Tematikai egység + órakeret	A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Ismeretek, fogalmak	Kapcsolódási pontok
<p>Általános nyelvészeti ismeretek 4 óra</p>	<p>A rendszerező, szintetizáló képesség fejlesztése: általános, összefoglaló ismeretek a nyelvről, a nyelv és az ember viszonyáról.</p>	<p>A nyelv mint jelrendszer, a nyelv mint a gondolkodás része. A nyelvek egyező és eltérő tulajdonságai, nyelvtipológia, főbb nyelvtípusok és jellemzőik (az anyanyelvhez és más, tanult, ismert nyelvek jellemző tulajdonságainak összehasonlító megfigyelése). Nyelvi identitás. Korlátozott kódú nyelvek: gesztusnyelvek, jelnyelvek.</p> <p>Fogalmak: <i>Nyelvtípus (agglutináló, izoláló, flektáló). Korlátozott kód, gesztusnyelv, jelnyelv.</i></p>	<p><i>Idegen nyelvek:</i> nyelvtípus, kommunikáció, nyelvi tolerancia. <i>Vizuális kultúra:</i> a vizuális nyelv összetevői.</p>
<p>Pragmatikai ismeretek 7 óra</p>	<p>A nyelv működésének, a nyelvhasználatnak a megfigyelése. A kulturált nyelvi magatartás fejlesztése: a magyar nyelv leggyakoribb udvariassági formái használati körének, nyelvi formáinak megfigyelése.</p>	<p>A nyelvhasználat a beszélgetés, a társalgás főbb összetevőinek a különféle beszédaktusok szerepének, megnyilvánulási formáinak megfigyelése, az együttműködési elvek tudatos használata, illetve megsértésük következményeinek megtapasztalása. A társalgásban előforduló néhány jellemző deixis forma szerepe. Az udvariassági formák használata.</p> <p>Fogalmak: <i>Megnyilatkozás. Társalgás, társalgási forduló, szóátvétel, szóátadás. Beszédaktus (lokúció, illokúció, perlokúció). Deixis.</i></p>	<p><i>Idegen nyelvek:</i> idegen nyelvi kommunikáció, udvariassági formák.</p>

		<i>Együttműködési elv (mennyiségi, minőségi, mód, kapcsolódási).</i>	
Nyelvtörténet 8 óra	<p>A szinkrón és diakrón nyelvszemlélet fejlesztése.</p> <p>Kellő tájékozottság a magyar nyelv rokonságáról, típusáról, helyéről a világ nyelvei között. A magyar nyelv történeti korszakairól szerzett tudás összekapcsolása az irodalomtörténeti és történelmi tanulmányokkal.</p> <p>A problémamegoldó gondolkodás fejlesztése: a magyar nyelv eredetéről kialakított elméletek ismeretében.</p>	<p>Változás és állandóság a nyelvben.</p> <p>Nyelvtípusok és nyelvcsaládok, a magyar nyelv jellemzői. A magyar nyelv eredete, finnugor rokonságának bizonyítékai, története, kutatói. A nyelvrokonság bizonyítékainak tudományos eszközei.</p> <p>A nyelvtörténeti kutatások forrásai: kézirásos és nyomtatott nyelvemlékek.</p> <p>A magyar nyelv történetének főbb korszakai, a legfontosabb nyelvemlékeink (<i>A tihanyi apátság alapítólevele, Halotti beszéd, Ómagyar Mária-siralom</i>) megismerése.</p> <p>Nyelvtörténeti-nyelvtudományi kézikönyvek (pl. A magyar nyelv történeti-etimológiai szótára – TESZ) megismerése, használata.</p> <p>Az összehasonlító nyelvtudomány módszerei.</p> <p>A szókincs jelentésváltozásának főbb típusai, tendenciái.</p> <p>A nyelvújítás története, hatása, értékelése, ortológus-neológus vita főbb állomásai és szereplői, a magyar nyelv sztenderdizációja.</p> <p>A mai nyelvállapot néhány jellemzője.</p> <p>Fogalmak:</p> <p><i>Nyelvtípus, nyelvcsalád. Uráli nyelvcsalád, finnugor rokonság. Ősmagyar, ómagyar, középmagyar kor, újmagyar</i></p>	<i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> a magyar nép vándorlásának története, nyelvemlékek, kódexek.

		<p><i>kor, újabb magyar kor.</i> <i>Nyelvemlék (szórványemlék,</i> <i>vendégszöveg, kódex,</i> <i>ősnymtatvány).</i> <i>Ősi szó, belső keletkezésű szó,</i> <i>jövevény- és idegen szó.</i> <i>Nyelvújítás, ortológus,</i> <i>neológus.</i> <i>Szinkrón és diakrón</i> <i>nyelvszemlélet.</i></p>	
<p>Ismeretek a nyelvről 9 óra</p>	<p>Rendszerező képesség, önálló tanulás fejlesztése: az érettségi témaköreinek és a követelményeknek megfelelő tételvázlatok összeállítása.</p>	<p>A tanult nyelvészeti, kommunikációs, szövegértési és szövegalkotási, nyelvi ismeretek rendszerező áttekintése.</p> <p>Fogalmak:</p> <p><i>Nyelv, beszéd, kommunikáció,</i> <i>szöveg, nyelvi szint, retorika,</i> <i>stílus, jelentés, nyelv és</i> <i>társadalom, magyar nyelv,</i> <i>nyelvtörténet, nyelvi változás</i></p>	<p><i>Történelem, társadalmi és</i> <i>állampolgári ismeretek;</i> <i>etika; filozófia; idegen</i> <i>nyelvek: a nyelvről, a</i> <i>nyelvhasználatról</i> <i>szerzett ismeretek.</i></p>
<p>Összefoglalásra, gyakorlásra, ismétlésre szánt órakeret 4 óra</p>			

Irodalom
12. évfolyam

4 óra / hét (évi 120)

Tematikai egység + órakeret	A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Ismeretek, fogalmak	Kapcsolódási pontok
<p>Életmű - Kosztolányi Dezső 10 óra</p>	<p>Törekvés a társadalmi, közösségi és egyéni konfliktusok szellemi hátterének megértésére, a morális gondolkodásra és ítéletalkotásra. Kosztolányi jellegzetes lírai témáira, poétikai megoldásaira összpointosító műelemzések. Kis- és nagyepikájából néhány jelentős darab értelmezése.</p>	<p>Kosztolányi Dezső életműve. Pályaszakaszok, életérzések, költői magatartásformák; világkép, művészetfelfogás (homo aestheticus);</p> <p>Jellemző lírai tematika; hangnemek, műfajok, versciklusok (pl. <i>A szegény kisgyermek panaszai, Számadás-kötet</i> ars poeticák; legalább 4 lírai alkotás, köztük: <i>Hajnali részegség; Halotti beszéd; Boldog, szomorú dal Szeptemberi áhítat</i></p> <p>Novellák (pl. <i>A kulcs, Fürdés</i>) és novellaciklusok (Esti Kornél-novellák). Egy Kosztolányi-regény (pl. <i>Édes Anna, Pacsirta</i>) elemző értelmezése, sok szempontú megközelítéssel, pl. műfaji változat; szerkezet, jellemábrázolás, elbeszéléstechnika, nézőpont, közlésformák, hangnemek, írói előadásmód; problematika.</p> <p>Utalás egy-egy téma, motívum, poétikai jellemző kortárs irodalmi megjelenítésére; az intertextualitás néhány példája; <i>versciklus, novellaciklus, példázat, lélektan, számvetés</i>.</p>	<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> urbanizáció, kulturális élet, sajtó</p> <p><i>Mozgóképkultúra és médiaismeret:</i> Kosztolányi-művek filmes feldolgozásai</p>
<p>Életmű - Babits Mihály 12 óra</p>	<p>Babits főbb alkotói korszakainak, helyének, szerepének megismertetése, műértelmezések: jellemző témák, hangnemek, motívumok, poétikai megoldások feltárása. A jelentéstulajdonítás</p>	<p>Babits Mihály életműve. Pályaszakaszok, kötetek, költői magatartásformák (pl. pályakezdés; világháborúk ideje; kései költészet); életérzések, világkép, értékrend, művészetfelfogás (homo moralis); a bölcséleti, filozófiai érdeklődés hatásai. Magyarország és</p>	<p><i>Vizuális kultúra:</i> Babits- portrék</p> <p><i>Informatika:</i> adattárak és internetes közlés, (pl. a Nyugat) hanganyagok</p> <p><i>Etika; filozófia:</i></p>

	<p>során kapcsolatkeresés az európai és a magyar irodalom nagy hagyományaival, kódjaival. A kreativitás, a képzelőerő, a képzettársítási képesség fejlesztése.</p>	<p>európaiság.</p> <p>Szerepe a <i>Nyugat</i> mozgalmában; irodalmi kapcsolatai; esszé- és irodalomtörténet-írói, műfordító tevékenysége.</p> <p>Stílusirányzati sokszínűsége (pl. impresszionizmus, szecesszió, szimbolizmus); klasszicizálás, antikizálás; hagyomány és modernség egysége.</p> <p>Jellemző lírai tematika, költői magatartás (békevers, pl. <i>Húsvét előtt</i>; a prófétaszerep elutasítása vagy vállalása, pl. <i>Mint különös hírmondó</i>); versszerkezetek, hangnemek, formák, motívumok gazdagsága (pl. <i>Esti kérdés, Ősz és tavasz között</i>); ars poeticus alkotások (pl. <i>A lírikus epilógja</i>; <i>Cigány a siralomházban</i>; <i>Csak posta voltál</i>).</p> <p>A választott művekhez kapcsolódó fogalmi ismeretek (pl. gyászdal, tárgyas költészet, ditirambus,). <i>A Jónás könyve</i>, mint az ószövetségi példázat parafrázisa. Jónás és az Úr magatartása. Nyelvhasználati és hangnemi összetettség. Utalás egy-egy téma, motívum, poétikai jellemző kortárs irodalmi megjelenítésére; az evokáció, az intertextualitás néhány példája; <i>bergsoni időszemlélet</i>, <i>ditirambus</i>, <i>prófétaság</i>, <i>küldetéstudat</i>, <i>rájátszás</i>.</p>	<p>filozófiai, etikai irányzatok és hatásuk</p>
--	--	--	---

<p>Világirodalom - avantgárd irányza-tok, a magyar avantgárd 8 óra</p>	<p>A 20. sz. eleji stílusirányzatok létrejötte, a csoportok, programok szándékainak, esztétikai elveinek, poétikai megoldásainak feltárása.</p>	<p>Világirodalom – avantgárd irányzatok. Formabontás és formaépítés (közös tendenciák a stílusirányzatokban). Futurizmus, expresszionizmus, szürrealizmus: néhány szemelvény az egyes irányzatok dokumentumaiból, illetve néhány irodalmi alkotás (pl. Marinetti, Majakovszkij; Trakl, G. Benn; Apollinaire, Éluard műveiből). A jellemzően nem irodalmi irányzatok (kubizmus, konstruktivizmus, dada, stb.) néhány célkitűzése, formajegye. A magyar avantgárd sajátosságai, az aktivizmus programja; Kassák Lajos szerepe (egy-két művének ismerete, pl. <i>Mesteremberek; A ló meghal...</i>). <i>Avantgárd, futurizmus, expresszionizmus, szürrealizmus, aktivizmus, szabad vers, szimultanizmus, önműködő írás, képvés</i></p>	<p><i>Vizuális kultúra; mozgóképkultúra és médiaismeret:</i> az avantgárd a képzőművészetekben (futurizmus, expresszionizmus, szürrealizmus, kubizmus, konstruktivizmus, dada); az expresszionista és szürrealista filmművészet</p>
<p>Életmű - József Attila 12 óra</p>	<p>Egyén és közösség viszonyrendszerének ellentmondásossága. Annak felismerése, hogy a társadalmi-szociális elkötelezettség és az egyéni lét értelmezése egyszerre van jelen az életműben. Az életmű főbb alkotói korszakainak többféle megközelítésmódot alkalmazó megismertetése. József Attila helye, szerepe a magyar irodalom történetében; írásművészetének jellege. Műelemzések:</p>	<p>József Attila életműve. Pályaszakaszok, életérzések, költői magatartásformák (pl. <i>Tiszta szívvel; Tudod, hogy nincs bocsánat...</i>); világkép, költészetfelfogás (pl. <i>Ars poetica; Thomas Mann üdvözlése</i>). Stílusirányzatok (pl. expresszionizmus, szürrealizmus, <i>Medáliák</i>) és stílustendenciák (pl. újnépesség) hatása. Jellemző lírai tematika (pl. <i>Külvárosi éj; Óda; Nem emel föl</i>); gondolati költészet 1932-1934 között (pl. <i>Téli éjszaka, Reménytelenül; A város peremén</i>); kései költészet</p>	<p><i>Informatika:</i> könyvtári és internetes tájékozódás József Attila dokumentumokról <i>Ének-zene:</i> megzenésített költemények <i>Etika; filozófia:</i> korabeli irányzatok és hatásuk; filozófiai kérdésvetések</p>

	<p>jellemző lírai témák, stílusirányzati jellemzők, poétikai megoldások feltárása. Felkészítés önálló versértelmezések megfogalmazására, vélemények, interpretációk befogadására.</p>	<p>(közéleti, pl. <i>Levegőt!</i>; <i>A Dunánál</i>; <i>Hazám</i>; szerelmi, pl. <i>Nagyon fáj</i>; tragikus önsors versek, pl. <i>Karóval jöttél...</i>; <i>Talán eltűnök hirtelen...</i>). Versszerkezetek, verstípusok, hangnemek, formák, témák, motívumok (pl. gyermek, éjszaka, külváros, büntudat) gazdagsága.</p> <p>Hatása a későbbi költészetre (pl. Pilinszky, Nagy László). A választott művekhez kapcsolódó fogalmi ismeretek (pl. freudizmus, agitatív vers.).</p> <p>Utalás egy-egy téma, motívum, poétikai jellemző kortárs irodalmi megjelenítésére. <i>Komplex kép, síkváltás, szabad vers, létösszegzés, időszembesítés, önmegszólítás.</i></p>	
<p>Világirodalom – epikai és lírai törekvések a 20. században és a kortárs irodalomban 8 óra</p>	<p>A 20. századi irodalom néhány meghatározó tendenciájának megismertetése. Művek, műrészletek feldolgozása, alkotói nézőpontok, látásmódok, témák, történeti, kulturális kontextusok megvitatása. Az önálló olvasóvá válás támogatása, felkészítés a tanulói szerző- és műválasztásokra, a választott művek önálló feldolgozására és megosztására.</p>	<p>A 20. századi irodalom néhány meghatározó tendenciájának megismertetése. Művek, műrészletek feldolgozása, alkotói nézőpontok, látásmódok, témák, történeti, kulturális kontextusok megvitatása. <i>Neoavantgárd, posztmodern, családregény, objektív líra, vezérmotívum, montázstechnika, abszurd</i></p>	<p><i>Mozgóképkultúra és médiaismeret: filmes feldolgozások pl. Kafka, Orwell, Hrabal műveiből.</i></p>
<p>Színház- és drámatörténet – a 20. századi és a kortárs drámairodalom néhány törekvése 6 óra</p>	<p>A színházi hatásrendszer befogadása. A társadalmi, közösségi és egyéni konfliktusok hátterének megértése, a morális gondolkodás és ítéletalkotás kortárs műveken elemzése</p>	<p>A 20. századi és/vagy a kortárs drámairodalom egyik jellemző tendenciája (pl. az epikus dráma, abszurd dráma, egzisztencialista dráma, groteszk színház, amerikai drámairodalom köréből).</p>	<p><i>Dráma és tánc: színháztörténet, színházművészet</i></p>

	<p>során. Annak elfogadása, hogy a művekben megjelenített konfliktusok átélése, megítélése segítséget ad a saját életproblémák felismerésében és megoldásában. A színház és a dráma átalakulása, jellegzetes tendenciák. A drámai történetmondás sajátosságai. Színház és dráma kapcsolata.</p>	<p>Szemelvények, részletek drámai művekből, pl. Brecht (pl. <i>Koldusopera/Kurázi mama és gyermekei</i>; Beckett: <i>Godot-ra várva</i>; Ionesco: <i>A kopasz énekesnő</i>; Dürrenmatt (pl. <i>Az öreg hölgy látogatása/A fizikusok</i>); egy szerző, mű középpontba állítása.</p> <p>A választott szerzőkhöz, művekhez kapcsolódó fogalmi ismeretek (pl. epikus színház, elidegenítő effektusok, song, tézisdráma, abszurd dráma, példázatosság, groteszk komédia, paradoxon). <i>Epikus színház, abszurd dráma.</i></p>	
<p>Portré - Radnóti Miklós 6 óra</p>	<p>Költői magatartásformák, jellemző műfajok, témák több szempontú megközelítése. A műfaji konvenció jelentéshordozó szerepének bemutatása. Versszervező elvek felismerése és értelmezése Az esztétikai érzék, a formaérvék fejlesztése.</p>	<p>Radnóti Miklós portréja. Életút és életmű egysége (haláltudat, munkaszolgálat, lágervers; idill és tragikum). A kor jellemzői (pl. <i>Töredék</i>), Radnóti tragédiája és költői magatartásformái (jóság, tiltakozás, lázadás, emlékezés, emberség, hazaszeretet, pl. <i>Nem tudhatom</i>, hitvesi költészet, pl. <i>Tétova óda, Levél a hitveshez</i>).</p> <p>Jellemző műfajok, témák, életérzések költészetében; műveinek formai és stiláris sajátosságai (avantgárd, szabad vers, klasszicizálás stb.).</p> <p>Eklogaciklusa (a <i>Hetedik ecloga</i> és legalább még egy mű alapján, pl. <i>Negyedik ecloga</i>). A <i>Tajtékos ég</i> és a bori notesz (pl. <i>Erőltetett menet, Razglednicák</i>).</p> <p>Utalás egy-egy téma, motívum, poétikai jellemző kortárs irodalmi megjelenítésére; az intertextualitás néhány példája. <i>Eklogaciklus, idill</i></p>	<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> munkaszolgálat, munkatábor</p> <p><i>Földrajz:</i> emlékhelyek, Radnóti életének, sorsának topológiája</p>

		<i>és tragikum, razglednica.</i>	
<p>Portrék - Szabó Lőrinc, Márai Sándor, Pilinszky János, Weöres Sándor, Ottlik Géza 15 óra</p>	<p>Az erkölcs, egyén és közösség viszonyának kérdései lírai és prózai alkotásokban. Annak belátása, hogy a magyar irodalom sokféle művészi törekvés egysége. A lírai beszédmód változatainak értelmezése; a korszakra és az egyes alkotókra jellemző beszédmódok feltárása, néhány jellegzetes alkotás összevetése. A kreativitás, a képzelőerő, a képzettársítási képesség fejlesztése. Az önálló olvasóvá válás támogatása, felkészítés a tanulói szerző- és műválasztásokra, a választott művek önálló feldolgozására és megosztására.</p>	<p>Szabó Lőrinc költészetének jellege, pl. a Lóci-versek, <i>Az Egy álmai</i>; a <i>Semmiért Egészen</i> és versciklusainak (pl. a <i>Tücsökzene</i>) néhány darabja alapján.</p> <p>Weöres Sándor költészetének tematikus és formai változatossága (pl. a <i>Rongyszőnyeg</i>; <i>Magyar etüdök</i> alapján); gondolati költészete; szerepversei, stílusutánzatai (pl. a <i>Psyché</i> szemelvényei).</p> <p>Pilinszky János világlátásának tükröződése költészetében; alkotásmódjának, poétikai megoldásainak, motívumainak sajátosságai (a <i>Harmadnapon</i> és még egy műve alapján, pl. <i>Négysoros</i>, <i>Francia fogoly</i>, <i>Harbach 1944</i>, <i>Apokrif</i> stb.).</p> <p>Márai Sándor életműve néhány epikus szemelvény alapján (pl. <i>Egy polgár vallomásai</i>; <i>A gyertyák csonkig égnek</i>; <i>Napló</i>); esszé-részlet (pl. <i>Füves könyv</i>) és lírai alkotás (<i>Halotti beszéd</i>) alapján; az emigráns léthelyzet hatása. Illyés Gyula esszé-részlet (pl. <i>Puszták népe</i>)</p> <p>Ottlik Géza: <i>Iskola a határon</i> - sok szempontú regényértelmezés.</p> <p>A választott szerzőkhöz, művekhez kapcsolódó fogalmi ismeretek.</p> <p>Utalás egy-egy téma,</p>	<p><i>Mozgóképkultúra és médiaismeret:</i> Bódy Gábor: <i>Psyché</i></p> <p><i>Informatika:</i> adattárak, honlapok, önálló tájékozódás pl. a Márai-és az Ottlik- kultuszról</p>

		<p>motívum, poétikai jellemző kortárs irodalmi megjelenítésére; az evokáció, az intertextualitás néhány példája. <i>Szerepvers, stílusutáztatás, négy soros</i></p>	
<p>Látásmódok - Illyés Gyula, Németh László, Örkény István, Nagy László 12 óra</p>	<p>Az önálló olvasóvá válás támogatása, felkészítés a tanulói szerző- és műválasztásokra, a választott művek önálló feldolgozására, értelmezésére és a kapcsolatos vélemények megosztására. Annak felismerése, hogy az írói-költői felelősség, szociális-társadalmi együttérzés változatos módon, műfajban és tematikában szólhat meg. Szerzők több szempontú bemutatása, életművük jellege, szerepük a magyar irodalomban. Téma, hangnem, beszédhelyzet és műfaj összefüggéseinek megfogalmazása néhány jellegzetes példán. Egy-egy mű korabeli és mai hatása (pl. <i>Egy mondat a zsarnokságról</i>; egyperces novellák).</p>	<p>Illyés Gyula lírájának sajátosságai az <i>Egy mondat a zsarnokságról</i> és más műve alapján (pl. <i>Bartók, Koszorú</i>); az irodalmi szociográfia műfaja, I. <i>Puszták népe</i> (vagy részletek).</p> <p>Németh László egy regénye (pl. <i>Iszony</i>) vagy egy drámája (pl. <i>II. József; A két Bolyai</i> vagy Villámfénynél).</p> <p>Nagy László költői világa, alkotásmódja (pl. népiesség, hosszúénekek, montázstechnika, képrendszer, portrévers, képvers) egy-két műve alapján (pl. <i>Himnusz minden időben, Ki viszi át a Szerelmet; József Attila!; Menyegző</i>).</p> <p>Örkény István groteszk látásmódja néhány egyperces novella és / vagy a <i>Tóték</i> alapján. A választott szerzőkhöz, művekhez kapcsolódó fogalmi ismeretek. <i>Népi írók mozgalmá, irodalmi szociográfia, hosszúének, portrévers, képvers, groteszk látásmód, egyperces novella.</i></p>	<p><i>Mozgóképkultúra és médiaismeret:</i> Örkény műveinek filmes adaptációi</p> <p><i>Informatika:</i> internetes közlés, adattárak –önálló tájékozódás</p>
<p>Művelődéstörténeti, irodalomtörténeti tájékozódás – Portrék, látásmódok a 20 század magyar irodalmából (választható)</p>	<p>Az önálló olvasóvá válás támogatása, felkészítés a tanulói szerző- és műválasztásokra, a választott művek önálló feldolgozására, értelmezésére és a kapcsolatos vélemények</p>	<p>Választás alapján művek, szemelvények 20. századi:</p> <ul style="list-style-type: none"> széprózaik alkotásokból pl. Gion Nándor, Mészöly Miklós, Nyirő József (pl. <i>Uz Bence, Kopjafák</i>), Szabó Magda (pl. <i>Abigél</i>), Sánta 	<p><i>Informatika:</i> internetes közlés, irodalmi adattárak és honlapok.</p>

<p>szerzők, művek) 8 óra</p>	<p>megosztására. A magyar irodalom sokféleségének, határokon átnyúló egységének megbecsülése. Művelődéstörténeti és irodalomtörténeti tájékozódás, irányzatok, csoportok, szerzők sajátosságai. A 20. század különböző korszakainak kulturális, irodalmi törekvései. Különböző típusú, terjedelmű és műfajú epikai, lírai művek, továbbá esszék elemzése, értelmezése.</p>	<p>Ferenc (pl. <i>Sokan voltunk</i>), Sütő András műveiből;</p> <ul style="list-style-type: none"> • lírikusok munkásságából, pl. Áprily Lajos, Dsida Jenő, Nemes Nagy Ágnes, Orbán Ottó, Sinka István, Szilágyi Domokos egy-két műve; • értekező prózai művekből, esszékből, pl. Nemes Nagy Ágnes, Szerb Antal és mások műveiből, például Szabó Dezső Adyról írt esszéiből. <p>Művelődés- és irodalomtörténeti tájékozódás: a nemzeti konzervatív irodalom, a népi írók mozgalma, a határon túli és emigráns irodalom. A választott szerzőkhöz, művekhez kapcsolódó fogalmi ismeretek. <i>művelődéstörténet, irodalomtörténet, nézőpont, nézőpontváltás, nemzeti konzervatív irodalom, parabola, intertextualitás; költői attitűd, költői szerep; Kárpát-medencei, erdélyi irodalom; emigráns irodalom; „ötágú síp”</i></p>	
<p>Portrék, látásmódok a kortárs irodalomból (választható szerzők, művek) 10 óra</p>	<p>Az önálló olvasóvá válás támogatása, felkészítés a tanulói szerző- és műválasztásokra, a választott művek önálló feldolgozására, értelmezésére és a kapcsolatos vélemények megosztására. Annak a belátása, hogy a kortárs törekvések megismerése segíti a körülöttünk levő világ</p>	<p>Szemelvények a kortárs szépprózai alkotásokból, lírai művekből, esszéirodalomból.</p> <p>A kortárs dráma és színház világa (egy választott mű elemzése).</p> <p>Irodalmi díjak és díjazottak (a Nobel-díjas: Kertész Imre <i>Sorstalanság</i> című regénye). Kortárs irodalmi élet. A választott szerzőkhöz, művekhez kapcsolódó fogalmi ismeretek.</p>	<p><i>Dráma és tánc:</i> a kortárs színház irányzatai, példái</p> <p><i>Mozgóképkultúra és médiaismeret:</i> az elektronikus tömegkommunikáció és az irodalom kölcsönhatásának új jelenségei</p> <p><i>Informatika:</i> a digitális közlés példái</p>

	<p>megértését és megítélését. Kortárs irodalom: a tájékozottság növelése, az eligazodás támogatása; a fogalmi műveltség bővítése. Kortárs alkotások értelmezése, a művekről szóló vélemények, elemzések mérlegelése. A kortárs irodalmi élet több szempontú bemutatása. Kertész Imre <i>Sorstalanság</i> című regényének feldolgozása. Az elektronikus tömegkommunikáció és az irodalom kölcsönhatásának új jelenségei.</p>	<p>Tájékozódás az irodalmi és könyvtári adatbázisok, blogok, kritikai folyóiratok között. Önálló olvasmányválasztás szempontjai, indoklása, értékelése, mások szempontjainak értelmezése. <i>Kortárs nyilvánosság, nyomtatott és internetes folyóiratok, hangoskönyv, digitális közlés</i></p>	
<p>Regionális kultúra 2 óra</p>	<p>Azonosulás a szűkebb-tágabb tájegység történeti és jelenkori értékeivel, a regionális kötődés erősítése. Irodalmi emlékhelyek, nemzeti identitás. Eligazodás, tudás- és tapasztalatszerzés a tájegység/település/kerület/iskola stb. kulturális, irodalmi hagyományairól, irodalmi emlékhelyeiről.</p>	<p>A régió, tájegység, település, kerület, iskola kulturális, irodalmi, múltbeli és jelen hagyományai (pl. kisebbségi irodalom, folklór, múzeum, színház stb.); az ide kötődő, ehhez kapcsolódó szerző(k) irodalmi műve(i). Irodalmi emlékhelyek (szülőház, emlékszoba, kiállítás, múzeum, temető, színház stb.). A választott tárgyhoz kapcsolódó fogalmi ismeretek. <i>Régió, regionalitás, hagyomány, kisebbség, nemzetiség, folklór, az irodalom „földrajza”, interkulturalitás, kulturális emlékezet.</i></p>	<p><i>Vizuális kultúra; Hon és népismeret; Földrajz; Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek: régió, tájegység, történelmi emlékezet, emlékhely, hagyomány. Társadalomismeret: civil társadalom, a lokális kulturális szerveződések jelentősége.</i></p>
<p>Az irodalom határterületei 4 óra</p>	<p>Igény és képesség erősítése az ízlés önálló, tudatos fejlesztésére. Felismerése annak, hogy az irodalom</p>	<p>A szórakoztató irodalom típusai, hatáskeltő eszközei és sajátos műfajainak jellemzői (pl. fantasy-irodalom előzménye: Mary Shelley: Frankenstein;</p>	<p><i>Vizuális kultúra: kortárs művészet. Mozgóképkultúra és médiaismeret: filmes</i></p>

	<p>többféle regiszter magában foglal; a köztük való választás esztétikai-erkölcsi igényességet is jelent. Az esztétikai és művészeti tudatosság alakítása, fejlesztése. Az irodalmiság változó fogalmának áttekintése, példákkal. Több szempontot érintő megbeszélés az ízlésről, annak kontextusairól, alakulásáról. A művészet kultúraalkotó szerepének megfigyelése. Más kultúrák megismerésének igénye.</p>	<p>detektívtörténet: Poe: A Morgue utcai kettős gyilkosság, sci-fi, lektúr dalszöveg).</p> <p>A dalszöveg és az irodalom kapcsolata. (Vad Fruttik)</p> <p>Az irodalom filmen; filmes feldolgozások.</p> <p>Film- és könyvsikerek, divatjelenségek. (Stephenie Meyer: Alkonyat)</p> <p>Az irodalmi ismeretterjesztés főbb nyomtatott és elektronikus műfajai.</p> <p>A választott témához kapcsolódó fogalmi ismeretek. <i>Marginális irodalom, alkalmazott irodalom, ízlés, értelmezés, szórakoztatás, populáris kultúra, kultusz, divat, irodalmi ismeretterjesztés, digitális kultúra, (filmes) adaptáció, bűnügyi történet</i></p>	<p>feldolgozások, mediatisált kultúra</p> <p><i>Ének-zene:</i> a zene fogyasztásának jelenségei, zenei szubkultúrák, dalszöveg</p> <p><i>Társadalomismeret:</i> a kulturális fogyasztás társadalmi jellemzői; értékviták.</p>
<p>Gyakorlás, ismétlés 7 óra</p>	<p>Összegzés, eligazodás a tanultakban, a meglévő tudás és tapasztalat szakszerű, az érettségi vizsgakövetelményeinek megfelelő alkalmazása</p>	<p>Az érettségi vizsga írásbeli és szóbeli műfajainak, feladattípusainak tudatosító áttekintése</p> <p>A tanult életművek, portrék, látásmódok stb. összefüggésrendszerei</p> <p>A felmerülő kérdések tisztázása</p> <p><i>A közép és emelt szintű vizsgán megkövetelt fogalmak</i></p>	<p><i>A középiskolai tanulmányok során szerzett ismeretek, tanulók színház- és filmművészet terén nyert tapasztalatai.</i></p>
<p>Az összes óraszám: 120 óra</p>			

<p>A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén</p>	<p>A tanuló szóbeli és írásbeli kommunikációs helyzetekben megválasztja a megfelelő hangnemet, nyelvváltozatot, stílusréteget. Alkalmazza a művelt köznyelv (regionális köznyelv), illetve a nyelvváltozatok nyelvhelyességi normáit, képes felismerni és értelmezni az attól eltérő nyelvváltozatokat.</p> <p>Értő módon használja a tömegkommunikációs, illetve az audiovizuális, digitális szövegeket. Az értő, kritikus befogadásra is alapozva képes önálló szövegalkotásra néhány publicisztikai, audiovizuális és informatikai háttérű műfajban, a képi elemek, lehetőségek és a szöveg összekapcsolásában rejlő közlési lehetőségek kihasználásával. Rendszeresen használja a könyvtárat, ide értve a különféle (pl. informatikai technológiákra épülő) információhordozók használatát is. Képes arra, hogy kellő problémaérzékenységgel, kreativitással és önállósággal igazodjon el az információk világában; értelmesen és értékteremtően tudjon élni az önképzés lehetőségeivel.</p> <p>Bizonyítja szövegelemzési, szövegértelmezési jártasságát a tanult leíró nyelvtani, szövegtani, jelentéstani, pragmatikai ismeretek alkalmazásával; a szépirodalmi szövegek mellett képes szakmai-tudományos, publicisztikai, közéleti (audiovizuális, informatikai alapú) szövegek feldolgozására, értelmezésére is. Bizonyítja különféle szövegek megértését, a szöveg felépítésére, grammatikai jellemzőire, témahálózatára, tagolására irányuló elemzéssel.</p> <p>A hivatalos írásművek műfajaiban képes önálló szövegalkotásra (pl. önéletrajz, motivációs levél). Képes olvasható, rendezett írásra. Képes szövegek kapcsolatainak és különbségeinek felismerésére, értelmezésére (pl. tematikus, motivikus kapcsolatok, utalások, nem irodalmi és irodalmi szövegek, tények és vélemények összevetése), e képességek alkalmazására elemző szóbeli és írásbeli műfajokban. Alkalmazza az idézés szabályait és etikai normáit. Képes definíció, magyarázat, prezentáció, értekezés (kisértékezés) készítésére az olvasmányjaival, a felvetett és tárgyalt problémákkal összefüggésben, maga is meg tud fogalmazni kérdéseket, problémákat.</p> <p>Bizonyítja a magyar nyelv rendszerének és történetének ismeretét, a grammatikai, szövegtani, jelentéstani, stilisztikai-retorikai, helyesírási jelenségek önálló fölismerését, a tanultak tudatos alkalmazását. Átfogó ismerettel bír a nyelv és társadalom viszonyáról, illetve a nyelvi állandóság és változás folyamatáról. Anyanyelvi műveltségének fontos összetevője a tájékozottság a magyar nyelv eredetéről, rokonságáról, történetének főbb korszakairól; a magyar nyelv és a magyar művelődés kapcsolatának tudatosítása.</p> <p>Tudja alkalmazni a művek műfaji természetének, poétikai jellemzőinek megfelelő szövegfeldolgozási eljárásokat, megközelítési módokat. Fel tudja ismerni a szépirodalmi és nem szépirodalmi szövegekben</p>
--	---

megjelenített értékeket, erkölcsi kérdéseket, álláspontokat, motivációkat, magatartásformákat, képes ezek értelmezésére, önálló értékelésére.

Képes erkölcsi kérdések, döntési helyzetek megnevezésére, példával történő bemutatására, következtetések megfogalmazására. Részt vesz elemző beszélgetésekben, ennek tartalmához hozzájárul saját véleményével. Képes az irodalmi művekben megjelenő álláspontok azonosítására, követésére, megvitatására, összehasonlítására, eltérő vélemények megértésére, újfogalmazására.

Tájékozott az olvasott, feldolgozott lírai alkotások különböző műfajaiban, poétikai megoldásaiban, kompozíciós eljárásaiban.

Képes tudásanyagának többféle szempontot követő megfogalmazására írásban a magyar és a világirodalom kiemelkedő alkotóiról.

Meggyőzően be tudja mutatni a tanult stíluskorszakok, irányzatok sajátosságait.

Képes a feldolgozott epikai, lírai és drámai művek jelentésének, erkölcsi tartalmának tárgyyszerű ismertetésére.

Be tud mutatni műveket, alkotókat a magyar és világirodalom korszakaiból, továbbá a kortárs irodalomból.

Képes művek közötti kapcsolatok, témák, fölismerése és értékelése, az evokáció, az intertextualitás példáinak bemutatására. Képes különböző korokban keletkezett alkotások tematikai, poétikai szempontú értelmezésére, összevetésére.

Képes memoriterek szöveghű tolmácsolására, kifejező szövegmondásra.

Magyar nyelv és irodalom előkészítő 11. és 12. évfolyam

Óraszám felosztása

	Heti óraszám	Éves óraszám
9. évfolyam	-	-
10. évfolyam	-	-
11. évfolyam	2	72
12. évfolyam	2	60

Tematikai keret felosztása

11. évfolyam

Tematikai egység címe	Órakeret
Irodalomelméleti bevezető	4 óra
Irodalomtörténeti korok (A klasszikus modernségig)	28 óra
Ember és nyelv	6 óra
Nyelvi szintek	6 óra
Retorika	6 óra
Szövegalkotási gyakorlás	8 óra
Érettségi feladatsorok megoldása	12 óra
Számonkérés, ellenőrzés	2 óra
Összesen	72 óra

12. évfolyam

Tematikai egység címe	Órakeret
Irodalomelméleti bevezető	4 óra
Irodalomtörténeti korok (avantgárdtól napjainkig)	12 óra
Szövegalkotási gyakorlás	6 óra
Érettségi feladatsorok megoldása	10 óra
Emelt szintű szóbeli tételek	26 óra
Számonkérés, ellenőrzés	2 óra
Összesen	60 óra

11. évfolyam 2 óra/hét (évi 72)

Tematikai egység + órakeret	A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Ismeretek, fogalmak	Kapcsolódási pontok
Irodalomelméleti bevezető – 4 óra	Az irodalmi alkotások értelmezésének útjai, szerző-mű-befogadó viszonya szövegek és olvasók párbeszéde, szövegek párbeszéde más szövegekkel Szépirodalom, szórakoztató irodalom, triviális irodalom. Remekmű-katarzis	Műnemek, műfajok elkülönítése, a jellegzetességek felismerése konkrét művek segítségével. A vizsgakövetelményben felsorolt fogalmak rendszerezése.	<i>Nyelvtan, informatika:</i> kommunikáció
Irodalomtörténeti korok – 28 óra	Az irodalomtörténeti korok összefüggéseinek, kapcsolódási pontjainak megismerése. Az egyes korokhoz tartozó kiegészítő	Mitológiai történetek, hősök, motívumok. Bibliai történetek, műfajok, alakok. Teremtéstörténetek: mezopotámiai, egyiptomi, finn népek világmagyarázata.	<i>Történelem:</i> Az egyes korokhoz kapcsolódó társadalmi, történelmi, eszmei, filozófiai események, összefüggések

	<p>ismeretek elsajátítása. A korokban visszatérő toposzok felismerése.</p>	<p>A mítoszok hatása a művészetekre, későbbi korok alkotóira. Az antikvitás irodalma, későbbi korokra gyakorolt hatása. Egy görög dráma elemzése. Antik műfajok, versformák továbbélése. A középkor és a reneszánsz irodalma, a középkori színhátság, Shakespeare: Hamlet. A barokk és a felvilágosodás irodalma. Csokonai: Dorottya. A romantika irodalma. Petőfi: A helység kalapácsa. A realizmus irodalma. A regény fogalma, elemi, típusai; Balzac, Stendhal karrierista regényei, Dosztojevszkij – a polifonikus regény. Mikszáth novellái és regényei. A dráma történet fejlődés és megújítása: Csehov, Ibsen. A klasszikus modernség irányzatai. Az út, az utazás toposza Krúdy és Kosztolányi munkásságában – Szindbád-, Esti Kornél-novellák. Karinthy: Így írtok Ti</p>	<p><i>Rajz és vizuális kultúra:</i> Stílusirányzatok, korstílusok</p> <p><i>Nyelvtan:</i> nyelvtörténeti változások, a nyelv változó rendszer.</p> <p><i>Etika:</i> viselkedésformák, erkölcsi értékek, magatartásformák</p>
<p>Ember és nyelv – 6 óra</p>	<p>A nyelv rendszerszerűségének megismerése, nyelvfilozófiai kérdések megvitatása.</p>	<p>A jel, jelrendszer jellemzői. Az állatok jelhasználata. A nyelv és a gondolkodás viszonya. A nyelv és a beszéd viszonya.</p>	<p><i>Filozófia:</i> Nyelvfilozófiák</p>
<p>Nyelvi szintek – 6 óra</p>	<p>A nyelvi jelek rétegzettségének felismerése. A nyelvi szintekhez tartozó ismeretek rendszerezése.</p>	<p>A fonéma, morféma, lexéma, szintagma, mondat definiálása, jellemzése, az ismeretek alkalmazása, elemzések.</p>	<p><i>Filozófia:</i> logika</p>

Retorika – 6 óra	A meggyőzés, az érvelés elméleti és gyakorlati ismereteinek a bővítése, mélyítése.	A szónok feladatai, a beszéd részei, az érvelés eszközei, módszerei. Szövegek retorikai elemzése (Kölcsey Ferenc, Halotti beszéd és könyörgés) A vita, a hozzászólás.	<i>Történelem:</i> Híres szónokok
Szövegalkotási gyakorlat – 8 óra	Az írásbeli kommunikáció fejlesztése	Az emelt szintű fogalmazási feladattípusok jellemzői, fogalmazási gyakorlatok (műelemzés, reflektálás, gyakorlati írásbeliség)	
Érettségi feladatsorok megoldása – 12 óra	Az utasítások értelmezése, lényegkiemelés. A nyelvi és irodalmi ismeretek integrálása.	Közép- és emelt szintű érettségi feladattípusok megoldása, a problémás témakörök ismételése.	
Számonkérés, ellenőrzés – 2óra	Írásbeli és szóbeli kommunikáció mérése	Szövegalkotás, szóbeli előadás	
Az összes óraszám – 72 óra			

12. évfolyam

2 óra / hét (évi 60 óra)

Tematikai egység + órakeret	A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Ismeretek, fogalmak	Kapcsolódási pontok
Irodalomelméleti bevezető – 4 óra	Az emelt szinten elvárt fogalmak rendszerezése, ismerete, alkalmazása.	A verstani, stílustörténeti, stilisztikai ismeretek áttekintése, az intertextualitás.	
Irodalomtörténeti korok – 12 óra	A XX. századi művészetben való eligazodás, a korábbi korokkal való kapcsolódási pontok.	Az avantgárd stílusirányzatai, alkotók, az irodalom megújulása. Líra: a szabad vers, a képvers, a látomásos hosszúvers, Apollinaire. Epika: a regényelemek változása; Kafka, Thomas Mann, Albert Camus. Dráma: epikus színház, Brecht. A magyar avantgárd, Kassák Lajos, Déry Tibor. Posztmodern, a kortárs irodalom. Sarkadi Imre, Örkény István, Kertész Imre Az irodalom és a film, filmes adaptációk. Varró Dániel, Esterházy Péter, Szabó Magda. A határon túli irodalmi élet	<i>Történelem:</i> Az egyes korokhoz kapcsolódó társadalmi, történelmi, eszmei, filozófiai események, összefüggések <i>Rajz és vizuális kultúra:</i> Stílusirányzatok, korstílusok <i>Nyelvtan:</i> nyelvtörténeti változások, a nyelv változó rendszer. <i>Etika:</i> viselkedésformák, erkölcsi értékek, magatartásformák
Szövegalkotási gyakorlás – 6 óra	Az írásbeli és szóbeli kommunikáció fejlesztése, önálló témafeldolgozásra való képesség fejlesztése.	Meghatározott téma önálló kifejtése, előadása.	
Érettségi feladatsorok megoldása – 10 óra	Komplex problémamegoldás képessége, az ismeretek szintetizálása.	Emelt és középszintű írásbeli feladatsorok gyakorló megoldása	
Emelt szintű szóbeli tételek – 26 óra		A központilag meghatározott szóbeli tételek kidolgozása, megvitatása, előadása.	

Számonkérés, ellenőrzés – 2óra	Írásbeli és szóbeli kommunikáció mérése	Szövegalkotás, szóbeli előadás	
Az összes óraszám – 60 óra			